

שבוע 3 5

האם במעודות מלוח מלכה במוצ"ש ראוי לאכול כביצה למי שיכול כמו במעודות שבת, או די בבזית

5

האם יש בעיה אם שליח ציבור מגביה קולו בתפילתו מאוד או לא

6

יצאו לטיול והתאספו כמה מטיילים להתפלל מנחה ואין ס"ת, האם אומרים תחנון או לא

11

מי ששתה יין וכירך על המחיה במקום ברכת על הגפן מה דינו

11

האם אומרים נפילת אפים במנחה לאחר שקיעה

11

חיילים חקימו אוהלים להקמת בסיס צבאי סמוך ליישוב או מרוחק מהיישוב, מהיכן מודדים תחום שבת

11

איני זוכר אם בירכתי ברכות השחר מאשר נתן וכו' עד הגומל חסדים טובים מה לעשות

12

האם יש לנהוג כהנף החמה הנראה או המישורי

12

האם הכונה באל סלך נאמן בק"ש היא לעיכובא כמו בפסוק ראשון

13

אשה שברקה בדיקת ו' נקיים לפני הנף החמה האם עליה לה בדיקה

13

מי שהלך להתפנות במעודה וחזר להמשיך לאכול או לברך ברכת המזון, האם מחויב לישול ידיו ב"פ, או

שרי לו בנטילה אחת ועולה לו לנטילה של בית הכסא ולנטילה של המשך המעודה וכן בנטילה

14

אחת שתעלה לו לנטילה של בית הכסא ושל סים אחרונים

14

מה שיש מבנים את חסידים האחרונים לפני ברכת המזון, האם מועיל לזה לכמות כבוס שקופה

17

חלמתי שנשרו שערות ראשי בחלום מה זה בא לרמז (שאלה שהגיעה למערכת)

18

רופא שאמר שיש לעובר דופק ושוב אמר שטעה ואין לעובר דופק ולכן יש להוציא העובר האם נאמן

18

בדבריו האחרונים

19

שביחא שאלות המצויות בהלכה

- 20 העוסק במקבוצת נפל האם יש לו דין עוסק במצוה להיפטר מן המצוה
- 21 בענין התשובה על איסור ליטוף בעלי חיים בשבת, מה הדין ללמף שיער המחובר לבעל חי
- בן ספרד הנוהג בדעת המחבר האם מותר לו לאכול בשבת תבשיל שחיטתו בן אשכנז באופן שהיה מותר רק
- 21 לדעת הרמ"א
- 22 תוכנות מחשב שפותחו ע"י כופרים האם מותר להעתיק מהם
- בחודש ניסן וחלק מחודש תשרי שאין אומרים תחנון האם אומרים יהי רצון אחר קריאת התורה
- 22
- 23 מי שלא בירך ברכות ק"ש עד סוף זמן תפילה כיצד ינהג
- הנוהגים בזמן תפילה שמספידים שרק תחילת התפילה תהיה בזמן תפילה האם מועיל לזה אף אם רק תחילת
- 23 הברכות ק"ש יהיו בזמן תפילה
- האם יכול למעון שרוצה ב"ד אחר באופן שהרמ"א פסק בזה דין והבעל דין טוען שקים ליה בהחולקים על
- 24 הרמ"א שלא נפסקו להלכה
- בדין המבואר בתשובות הקודמות שבאב התובע את בנו אין חולקין אחר הנתבע האם גם כופים בזה את
- 25 הבן
- אב הזמין בתו לדין והיא מענה נגדו שהולכים אחרי הנתבע והדיינים השיבו לה לדברי הרמ"א שלא
- אומרים באב הולכים אחרי הנתבע ורצו להוציא עליה מירוב אולם הטוען שלה טען עבודה שיש
- 26 חולקים על הרמ"א ואין מוציאים מירוב על זה, מי מהשנים צודקים
- 27 האם הלכה בהרמ"א שבאב התובע את בנו לא הולכים אחר הנתבע
- האם כשאדם רוצה להיתדיין בב"ד אחר במקום שאינו זכאי לבחור בב"ד האם מוציאים נגדו כתב מירוב
- 28 וא"כ איזה כתב מוציאים כנגדו אם שמתא או היתר לדון שלא בפניו או גם היתר ערכאות
- האם דברי הרמ"א שבאב התובע את בנו לא הולכים אחר הנתבע הוא רק בתובע באותה העיר או גם בעיר
- אחרת, וכמו כן האם דברי החולקים על הרמ"א וסוברים שבאב התובע את בנו ג"כ הולכים לב"ד
- 29 אחר הנתבע האם הוא רק באותה העיר או רק בעיר אחרת או בכל אופן
- 32 האם מותר ללמף חיות מחמד בשבת
- 32 אשה שילדה נפל שאינו יכול לחיות כיצד יש לנהוג
- 33 כגדים שהיו במכונת ייבוש או כביסה בתהליך כביסת שבת האם הם מוקצה בשבת
- כשנעשים עבודות שיפוצים בשירותים והדבר מורגש באופן קלוש בחלקים מהמכנה האם אמור לברך שם
- 33
- 34 האם יש אכלות לאחר מיתת נפל
- כגדים שהיו מלאים מים כביסת שבת והיו אמורים אז בטלטול האם נאמרו לאחר מכן כל השבת בטלטול
- 35
- מי שיש לו שני אפשרויות שיוכל להעדיף אחד מהם אם לקרוא ק"ש בפעם הראשונה בברכותיה או עם
- 36 תפילין מה עדיף
- 36 האם מותר לחלק לילדים פרס או ממתק באבות ובנים בשבת
- ילדים שקבלו ממתק באבות ובנים האם מותר להם להחליף את הממתק בשבת על ממתק אחר

שביחא שאלות המצויות בהלכה

- 37
37 **מי שלא השלים קביעותו במקרא ביום האם ישרים בלילה או למחרת**
37 **חילקו לידים בליל שבועות בקבוצי שתיה מנורים האם ביום טוב זה יותר קל משבת**
38 **אם נשפך שתיה על השלחן בשבת האם מותר להעבירו עם ספרטוט**
..... **הבן שלי הקטן מברך בבוקר על ציצית שהוא ישן לבוש בה בלילה האם אני מחוייב למחות בו**
38
40 **האם בשכורע ג' פסיעות בסוף שמונ"ע יכול להוסיף עליהם או לעשותם מרווחים**
40 **האם המספר של ג' פסיעות בסוף שמונ"ע כולל את הפסיעה המופית שמשווה את הרגליים**
..... **בשכורע בשמונ"ע לאחר שפסע לצדו האם בשכורע מטה לימין ושמאל של היכן שעמד בשמונ"ע או היכן שעמד עכשיו**
40 **האם אפשר לעשות קידוש לבנה ביום כשחושש שאם לא יקדש עכשיו יעבור זמנו ולא יספיק לקדש**
41
41 **ציבור שבאו לקדש את הלכנה ולא עלתה בידם האם יש כזה משום סימן רע**

לקבלת גליון שביחא מידי שבוע שלח
questions@shchiche.com

כמו"כ ניתן להשיג עותק מודפס אצל המחבר בכולל וברח' הפץ חיים 3 ב' בני ברק.

ניתן להוריד גליונות קודמים בעמדות "קול הלשון" תחת השם "עקיבא משה סילבר"

תלמידי בתי המדרשות מתכבדים לקחת גליון חנם לבית מדרשם ותע"ב

תגובות בטלפון 03-6703111 או בפקס 03-6882239

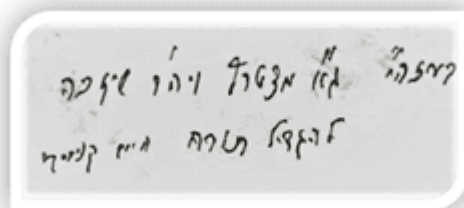
חלוקת גליונות שביחא בכפוף לתקנון (בקו שביחא שלוחה 6)

השתתפות בהוצאות בשלוחה 5

ההסכמות ומכתבי ברכה על החיבורים הקודמים נתנו ממרנן ורבנן זצוקללה"ה
ויברלחם"א:

הגר"ח קניבסקי (מצו"ב), הגר"ם שמרנבוד, הגר"ש דבלצקי, הגר"א גרבוז, הגר"ד
דיסקין, הגר"ב שרייבר, הגר"ם קארפ, הגר"א וייס, הגר"ע פריד, הגר"י פישר, הגר"ם
קסלר, הגר"ח מישקובסקי, הגר"ש הכהן גראס, הגר"י רצאבי, הגר"ש זעפרני.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

הדברים נכתבו בדרך לימוד ומטרתם לעורר את כותב הדברים לעיון בנושאים הנידונים, ואינם מתיימרים לשמש כתחליף לפסק הלכה או לפוסקי הלכה, ואין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים בלא שאלת חכם.

כל מי שיש בידו השגה, בין בתיקון טעות של ממש או בשיקול הדעת, או כל הערת שיפור על ניסוח או פרט שיכול היה להיכתב טוב יותר - נשמח מאוד לקבל הדברים, על מנת לתקן הדברים במהדורה הבאה, ותבוא עלינו ברכה, ויהיה בזה זיכוי הרבים.

ואם ח"ו השתרבב לפום ריהטא מה שהיה עדיף לכתוב באופן אחר - הנני להתנצל על כך מראש ולהשתדל לתקן הדברים להבא, ושגיאאות מי יבין.

שבוע 3

האם במעודת מלוה מלכה במוצ"ש ראוי לאכול כביצה למי שיכול כמו במעודות שבת, או די בכזית

גם במוצ"ש יש מעלה בכביצה אם יכול.

מקורות:

גם לגבי סעודות שבת וגם לגבי מוצ"ש נזכר בגמ' שבת קיט ע"א, הלשון כזית, אלא שבבב"ג [עמ' קנז] ור"ן [שנת מג סע"ז לגבי שבת, סוכה יז ע"ז מדה"ר לגבי יו"ט] ועוד נזכר כביצה לענין סעודות שבת או יו"ט, ועי' בברכ"י סי' רצא מ"ש בזה, עכ"פ ממה שלמדו הפוסקים דין זה של כביצה מענין סעודה חשובה, עי' במג"א שם, א"כ משמע דה"ה מוצ"ש.

וכך לכאורה יסבור הברכ"י שם עי"ש, וכן מבואר להדיא במחצית השקל שם דבמוצ"ש לכתחילה כביצה, וכן במשמרת שלו' כט כ' לאכול כביצה ועכ"פ כזית עי"ש [לענין מוספת על סעודה שלישית שנתעלה לו לסעודת מלוה מלכה].

ואע"ג שבמעשה רב [מוספת מע"ר לט] מבואר שנהג הגר"א למעשה כזית, יש לומר דשמא סבר כן גם בשבת, דהרי הגר"א בביאורו סי' ש' למד חידוש דין ממה שנשמכו בגמ' דין לעולם יסדר וכו' לענין שבת וגם לענין מוצ"ש, וא"כ מסתבר שמשה אותם גם לענין כזית, וקצת דוחק ליישב דבשעת הדחק דשם סמך על המקילים, דהגר"א הי' לו בד"כ הכרעה.

ואע"פ שבטור כ' לגבי שבת בסי' רצא כזית ולגבי מוצ"ש בסי' ש' כביצה היינו משום שבסי' ש' נקט לשון הגמ' שם.

אולם בהרבה פוסקים באמת נזכר בסתמא הלשון כזית לגבי מלוה מלכה, ומסתימת דבריהם משמע דנתכוונו כזית כפשוטו, עי' עה"ש סי' ש' ס"ג ועוד שם בשם הא"ר, ובשו"ת רב פעלים ח"ג או"ח סי' לה, וכן יתכן שנקט מצד הסברא בשו"ת רע"י שלזינגר ח"א סי' קיד עי"ש אלא שסברתו מחודשת לחלק במהות האכילה ולחדש מזה הלכה ע"פ הכללים שנתבארו שבשבת ומוצ"ש נאמר הלשון לעולם יסדר ואעפ"כ חיישי' להגאונים משום שבלא כביצה אין בו שיעור קביעות סעודה כנ"ל.

ומ"מ מי שאינו יכול לאכול כביצה משמע במשנ"ב שאפי' בסעודה שלישית יאכל כזית, ראה סי' רצא סק"ב וע"ע סי' תרלט סק"כ.

האם יש בעיה אם שליח ציבור מגביה קולו בתפילתו מאוד או לא

רוב

הפוסקים נקטו שאם יש צורך ציבור מותר לש"ץ להגביה קולו בחזרת התפילה, וכך רהיטת דברי הגמ' והפוסקים שלצורך מותר, ומ"מ החושש למחמירים אין מזניחין אותו מאחר שכ' כן כמה פוסקים, ומ"מ כשאין כל הקהל שומע אין אפשרות וטעם להחמיר בזה.

מקורות: הזדמן לי בבהכנ"ס שזקן א' לא שמע כהוגן תפילת הש"ץ וביקש מהש"ץ שיגביה קולו, והשיב לו הנ"ל שאינו מגביה קולו משום שהוא דרך נביאי הבעל, ולאור מעשה זה וחילופי הדברים שביניהם ששמעתי, אמרתי שארשום קצת הרחבה בענין זה.

בגמ' ברכות כד ע"ב המשמיע קולו בתפילתו הר"ז מקטני אמנה והמגביה קולו בתפילתו הר"ז מנביאי הבעל.

וצ"ע שהרי בעצם ההשמעה כבר פעל שלא כהוגן, ומה הוסיף עוד במה שעשה הגבחה קול, אלא שצ"ל שאם רק משמיע בלי להגביה הר"ז מקטני אמנה ולא מנביאי הבעל, ואם גם מגביה הר"ז גם מנביאי הבעל.

אבל אפשר לומר באופן אחר בפשיטות יותר, שאם רק משמיע ולא מגביה הרי זה מקטני אמנה אבל אם מותר לו להשמיע ובפועל מגביה יותר מידי הר"ז מקטני אמנה, ונפק"מ למי שמשמיע לב"ב ללמדם שמותר להשמיע קולו כמ"ש הפוסקים [כמה ראשונים צ"י ס"ס קא ורמ"א שס ס"ז וזהגר"א שס] בשם הירושלמי [ברכות פ"ד ה"א], וכן נפק"מ למתפלל תחינות שאינו מחוייב להתפלל בלחש אבל אם צועק יותר מידי הר"ז דרך נביאי הבעל [ועי' שערי משנה קא סק"ו לענין תחינות צעת נרה, ועי' משנ"ז קא סק"ו לענין פסוקי דזמרא] שחושבים שכיון שהבעל אינו שומע אותם אם יצעקו ישמע אותם.

וכבר בספרי המוסר העירו על המתחסדים שצועקים התפילה וכסבורים שעושים בזה מצוה, עי' בספר ראש הגבעה לתלמיד הגר"א וע"ע בהקדמה למסילת ישרים.

ולענין ש"צ לכאורה היה צריך להיות ג"כ בנפק"מ בין ב' הפירושים בגמ', אולם בשליח ציבור יש סברא לומר דאינו דומה בזה לנביאי הבעל משום ששליח ציבור יש לו טעם אחר להגביה כדי שישמעוהו כהוגן, ולכך דייק בגמ' לומר המשמיע קולו בתפילתו, דהיינו בתפילתו דלחש גרידא.

[ולהלן יתבאר הנידון באופן המבואר שם בגמ' לענין המשמיע קולו לכוון אם איסור הגבחה יעבור גם כשעושה לכוון או לא].

ויש לציין מ"ש הגאונים והראשונים שהש"ץ לא יתפלל בקול עם הציבור, אבל בחזרת הש"ץ לא העירו כלל שצריך שלא יהיה יותר מידי.

שביחא שאלות המצויות בהלכה

דז"ל רי"צ גאת הל' יו"כ, ונשאל מרב שרירא על עסק בני אדם שבאין ביום הכפורים ואינן יודעין תפלות כתקנן מהו להסדיר שליח צבור לפניהם ולהשמיע להם תפלתו כדי שילכו אחריו ולא יטעו והשיב אין לו רשות להשמע קולו בשעה שמתפלל עד שיורד לפני התיבה ואסור לעשות כן מהנך קראי דחנה וביותר בצבור עכ"ל.

ויותר מפורש להדיא לענייננו בשבולי הלקט (סי' יז) שכ', מצאתי לגאונים תשובה, וששאלתם ביוהכ"פ ובר"ה שאין כל אדם יודע להתפלל, מהו שיאמר הש"צ התפלה בקול, כך ראינו שהתפלה בלחש, ואין רשות לכל אדם להתפלל בקול, דגמרינן מחנה דכתיב וקולה לא ישמע, וכל המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מגסי הרוח, והמגביה קולו בתפלתו הרי זה מנביאי הבעל וכו'.

ורבי בנימין אחי כתב דלא סבירא ליה הכי וכו', דאי משום המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מגסי הרוח, הכא ביום טוב ליכא למיחש להכי וכו' עכ"ל לענייננו [עי"ש כל הענין הנידון שם], ומבואר להדיא דענין המגביה קולו נקטוהו לענין ש"צ המתפלל בקול בזמן תפילת לחש, וע"ע מה שכתב הרמב"ם בתשובה (הוצאת פריימן סי' לו, ובלאו סי' רנח) שלא יאמר הש"ץ בקול בתפילת לחש.

ובפרט לפי שי' ה"ר בנימין בשבלי הלקט שם עי"ש משמע שכל שמשמיע קולו לצורך הציבור אין בזה מקטני אמנה, וה"ה י"ל במגביה קולו לצורך הציבור.

וגם מהגמ' ברכות שם גופא יש לומר כן שאם אין יכול לכוון תפילתו בלחש מותר להשמיע קולו וה"מ ביחיד אבל בציבור אתי למיטרד ציבורא, אבל אם בא להגביה קולו לצורך הציבור גופא א"כ הרי זה לצורך כמו שצריך לכוון שמותר ואין זה מנביאי הבעל, ואין הכרח לחלק בין משמיע למגביה לענין להתיר לצורך, וכן מוכח בשו"ע סי' קא ס"ב ובמשנ"ב שם סק"ט שאם מגביה קולו לצורך כוונתו מותר, וה"ה י"ל לצורך הציבור, וכמו שהתירו ג"כ לצורך הציבור להתפלל תפילת לחש שלו בקול כשהציבור התפללו לחש כבר כמ"ש טוש"ע קכד ב.

ואולם בביאור הגר"א קא ס"ג משמע דנקט שהוא מחלוקת הפוסקים האם גם במגביה קולו מותר לצורך או לא, דהרא"ש מתיר והמהר"י ווייל והשו"ע וכנה"ג מחמירים, ומשמע בביאור הגר"א שם שתפס שם לעיקר שהוא אסור וכך פירש בדברי השו"ע שם ס"ג, [ולאן אציג דברי הגר"א נס"צ שם], וצ"ע דבלשון השו"ע בס"ב מבואר שתפס כהרא"ש ובביאור הגר"א שם גופא מפרש כך דברי השו"ע, וא"כ יש כאן סתירה בין הסעיפים בשו"ע.

ולגוף מה שכתבתי לעיל ע"ד הירושלמי הנ"ל שמתפלל בקול כדי ללמד בני ביתו, לגבי הנידון האם בכה"ג מותר להגביה קולו ביותר, שיהיה תלוי בב' הפירושים בדברי הגמ' שהבאתי בתחילת הדברים, יעוי' בב"ח בס"ס קא שכ' וז"ל, ויותר נראה דהכי קאמר שלא הגביה קולו אלא עד דמצו למילף מיניה ולא יותר דהמגביה קולו בתפילתו הרי זה מנביאי שקר ולפיכך אף על פי שהיה צריך להגביה קולו לא היה מגביה קולו יותר ממה שצריך

שביחא שאלות המצויות בהלכה

לבני ביתו ולכן יש לגעור בחזנים שמגביהין קולם ביותר ממה שצריך להשמיע לציבור כדי שיענו אמן יהא שמיה רבא וברכו ואמנים כסבורין דשפיר עבדי והיא עבירה חמורה עכ"ל, והביאו תלמידו העט"ז שם וכן הובא בעולת תמיד שם ובפר"ח.

ויעוי"ש בב"ח שמבואר בדבריו שחולק בפירוש הירושלמי על הטור ומהר"י אבוהב וב"י שם שלא פירשו כן, אבל עדיין יש לומר שמודים לו מעיקר הדין מצד שיפרשו בגמ' ברכות הנ"ל כפירוש הב' שכתבתי שהוא כדעת הב"ח.

אבל בהרבה אחרונים מבואר שחלקו על הב"ח, ראשית כל המג"א סק"ג כתב על הב"ח ואין דבריו מוכרחים, ואמנם אחר זה הביא המג"א דברי האר"י שבזמירות לא היה משמיע וכו' (ועי"ש לענין שבת שהי' מגביה מעט ומשמע מלשוננו שהוא ענין בשבת, אבל במשנ"ב משמע שזהו מנהג שהי' א' מגביה לצורך ציבור עי"ש), וא"כ משמע שפירש כהטעם הב' הנ"ל בדברי הגמ' בברכות שכולל גם פסוד"ז, אבל מ"מ לגבי ש"ץ לא החמיר והטעם כמו שכתבתי לעיל שבש"ץ יש צורך ציבור (ולפ"ז מובן ג"כ למה בשבת שונה בפסוד"ז לפי מה שמשמע במשנ"ב שלפי מנהגם היה בזה צורך ציבור, ועד היום ראיתי בקהילות יוצאי אשכנז בשבת שאומר אחד בקול סיום כל מזמור בפסוד"ז).

וכן הט"ז שם סק"ג חלק על הב"ח וז"ל, ומ"מ נראה בחזנים שמגביהים קולם כדי לעורר הכוונה ולהשמיע שפיר לבריות ודאי שפיר עבדי דעיקר תפלת הש"ץ ניתקנה דוקא בקול רם אכן אותם שעושין כן להראות קולם ודאי עושים שלא כהוגן וכעין שכתב הרשב"א בענין מה שמאריך הש"ץ בניגונים הביאו לקמן ע"כ.

ומלשוננו שתפס כלשון הב"ח משמע דקאי על הב"ח.

וכן בבאר היטב משמע שתפס כהמ"א והט"ז ודלא כהב"ח והפר"ח והביא שם בשם אליה זוטא, בשם הרמב"ן ויקראו אל אלהים בחזקה (יונה ג, ח) מכאן אתה למד שתפלה צריכה קול עיין שם סוף פרשת בא עכ"ל.

ומש"כ שם השערי תשובה לענין יחיד בעת צרה אפשר דאינו סותר את מה שהכריע הבאר היטב כהמ"א והט"ז, דבש"צ יש צורך ציבור וכו"ל.

ועיקר הראיה שכ' שתפילה צריכה קול יל"ע, דאם הכונה שיש תכלית בעצם הגבהת הקול הא בגמ' משמע שאין בזה תכלית, ואם הכונה שמותר לצורך הציבור הרי זה לא משמע בלשון שכל תפילה צריכה קול.

וכן במגן גיבורים שם הכריע כהמ"א והט"ז דלא כט"ז, וכן הא"ר חולק על הב"ח כמו שיובאו דבריו להלן בסמוך, וכן במשנ"ב שם פסק כהט"ז וכן כה"ח.

והפמ"ג הביא כל הדעות עי"ש.

וז"ל הא"ר שם, כתב הב"ח וכו', ואין דבריו מוכרחים, מג"א [סק"ג].

שביחא שאלות המצויות בהלכה

וכן מט"ז [סק"א] משמע דמותר.

גם הקשיתי באליה זוטא [סק"ג] הא קי"ל לעיל סי' נ"ו [ס"א] דמחויבים לענות אמן יהא שמיא רבא בקול רם.

ועוד קשה הא קי"ל לקמן ס"ס קכ"ד העונה אמן לא יגביה קולו מן המברך, וא"כ ע"כ החזנים צריכין להגביה קולם ביותר.

ואף שכתב רבינו יונה [נרכות יג ע"ג ד"ה זכנ] דא"צ לתת קולות גדולות עד שיתלוצצו ממנו בני אדם, היינו דפירש בכל כחו (א"ה לענין איש"ר) כוונתו, אבל אנן קי"ל כתוס' [שנת קיט ע"ג ד"ה כל] דבעינן נמי קול רם, ומשמע דפליגי וכמ"ש ב"י בסי' נ"ו [ד"ה אהא דאמרינן].

ומ"מ נ"ל אף דבעינן בקול רם מ"מ אפשר דמודים דא"צ קולות גדולות ולא פליגי.

וכן משמע בלחם חמודות דף ק"ב [נרכות פ"ג אות קמ] עכ"ל הא"ר.

ועי"ש בביאור הגר"א שהזכרתי לעיל עיקרי דבריו דבפשיטות אזיל כדרך הב"ח והפר"ח שצורך לא הותר במגביה אלא רק במשמיע [וידוע שהגר"א דרכו שפסק כהפר"ח בהרבה מקומות ואכמ"ל], ועי' לעיל מה שכתבתי בזה, וכן בביהגר"א בסעיף הקודם פירש שהשו"ע אזיל כהרא"ש ושכך פי' גם תלמידי רבינו יונה שלצורך מותר גם להגביה קולו, אבל הרשב"א והטור והמרדכי והגהות מרדכי מפרשים הירושלמי כמו שפי' הב"ח, שלפי דבריהם להגביה קולו לא יהיה מותר אפי' לצורך, עי"ש בביאור הגר"א ביאור דבריהם לפי זה, וכוונת הגר"א דבגמ' לא נזכר אלא במשמיע שמותר לצורך אבל במגביה לא נזכר, וא"כ המקור לזה יהיה רק אם נפרש הירושלמי כהרא"ש וסייעתו אבל אם נפרש הירושלמי כהב"ח וסייעתו [דהיינו הראשונים שפירשם הגר"א כפירוש הב"ח אע"פ שאינו מפורש לגמרי בדבריהם וכן המהר"י ווייל שפירשו הגר"א צ"ג כדעת הב"ח וכן הכנה"ג שהציא הגר"א שתמה על הרא"ש] אין מקור מן הירושלמי וממילא אין מקור שמותר להגביה קולו לצורך.

ובגוף מש"כ הביהגר"א בדעת המהר"י ווייל, להמשנ"ב דעת המהר"י ווייל יהיה תלוי בב' הביאורים שהביא בדברי המהר"י ווייל, דלהטעם שהוא מחמת מגביה קולו אה"נ מבואר דאפי' לצורך אסור, ולהטעם השני שם במשנ"ב אין ראייה לענייננו, ואפי' להטעם הראשון שהוא מחמת מגביה קולו יש לומר דמ"מ אין צורך בהגבהה לצורך הכונה דסגי בד"כ לכוון בהשמעה בלבד וההגבהה אך למותר, כמ"ש במ"ב בסעיף הקודם שאם סגי לו לכוון בהשמעה אסור בהגבהה, ובזה ניחא שלא סתר המשנ"ב כאן (בטעם הראשון שבדעת המהר"י) את דבריו בסעיף הקודם שפסק שמותר גם להגביה לצורך.

וגם במש"כ הגר"א בדעת הרשב"א וסייעתו בדעת הירושלמי עדיין יש לומר (ר"ל האחרונים שלא פירשו כהגר"א שפירש שרוב הראשונים והטור מכללם חלקו על הרא"ש) שלא פירשו לגמרי כהב"ח את הירושלמי שמוכיח מתוך הירושלמי שאסור אם כבר שמעו בני ביתו להגביה יותר מזה, (וגם בזה יש לומר דבהגבהה אין צורך ע"ד המשנ"ב הנ"ל

שביחא שאלות המצויות בהלכה

בס"ב), אלא רק שמטרת השמעתו התפילה לבני ביתו היה כדי שילמדו, ומ"מ דין הגבהה שמותר לצורך אפשר שלמדו מדין השמעה, ובזה ניחא שהטור אינו חולק על הרא"ש.

ויתכן לאידך גיסא דלפ"ד הגר"א דחוק מאוד לומר שדין מגביה הוא כדין משמיע להתיר לצורך, דא"כ למה נאמר כלל דין מגביה וכו"ל, ובפרט דבגמ' שבקו למגביה לענין ההיתר והזכירו ההיתר רק על משמיע, א"כ יש לומר דלכך נאמר דין מגביה לענין המבואר בגמ' שלצורך כוונה מותר להשמיע אבל להגביה אסור, ולכן הראשונים שאין להם הוכחה מן הירושלמי להתיר גם במגביה לא נדחקו בל' הגמ' להתיר לצורך כוונה גם במגביה.

ולכן להלכה:

א.

הנוהגים כדעת המשנ"ב או מי שאין לו מנהג ונוהג כדעת סתימת השו"ע (שאינן מוכרח סוותר בס"ג מ"ש בס"ב) והראשונים (היינו הרא"ש ותר"י שהביא הגר"א וכן פשוט השבה"ל דלעיל, וגם הראשונים החולקים עליהם לפי הגר"א אינם מפורשים כמשנ"ת) והכרעת רוב האחרונים והמנהג הפשוט יש להקל בזה להגביה ש"ץ קולו במקום הצורך.

ב.

הנוהגים כהגר"א משמע דעיקר דעתו כהמחמירים בזה וכן דעת כמה פוסקים, ולכן המחמיר בזה אין מזניחים אותו.

ג.

פשוט שאם יש בקהל מי שמגלה לנו שאינו שומע בלא הגבהת קול, ומבקש שישמיע החזן בקול יותר כדי שיוכל לשמוע, אינו בכלל איסור זה של הגבהה דכל זה כלול בהשמעה.

ד.

לענין לעשות קולות גדולות כתב הא"ר דאפשר דלכו"ע לא יעשה.

יצאו לטויל וחתאספו כמה מטיילים להתפלל מנחה ואין ס"ת, האם אומרים תחנון או לא

כתב שבלא ס"ת אומרים את נוסח התחינה בלא כיסוי פנים, דהיינו בלא צורת הנפילת אפיים שלנו, ומ"מ כיום המנהג באופן כזה שאין אומרים את הנוסח כלל.

הרמ"א

מי ששתה יין ובירך על המחיה במקום ברכת על הגפן מה דינו

רוב הפוסקים שבדיעבד יצא ידי חובה גם שבירך על המחיה.

דעת

האם אומרים נפילת אפים במנחה לאחר שקיעה

כתב שבין השמשות שהוא ספק יום נופלים נפילת אפים, אולם כיום המנהג הרווח שלא ליפול על פניהם לאחר שקיעה, ובשם פוסקי זמנינו שמעתי הטעם לזה מאחר ויש בזה סכנה כמ"ש בספרי הקבלה, ולכן חמירא סכנתא.

במשנ"ב

ומ"מ אם רוצה לומר התחנון בלא נפילת אפים רשאי, כמבואר בהלכה בכמה אופנים שאין נופלים על פניהם אך יכולים לומר התחינה בלא נפילת אפים.

חיילים הקימו אוהלים להקמת בסיס צבאי סמוך ליישוב או מרוחק מהיישוב, מהיכן מודדים תחום שבת

אינם קבועים ואינם מצטרפים לתחום שבת, ולכן כל אחד מודד את התחום מפתח אוהלו בלבד, וכן בני היישוב אינם יכולים לצרף את האוהלים להאריך את התחום, אלא מודדים מקצה העיר בלבד.

אוהלי

אך באם מתקיימים שלושה תנאים אפשר לצרף את האוהלים לתחום שבת, התנאי הראשון הוא שזה סמוך לעיר ומצטרף לעיר, ולא שרוצים ליצור מתחם בפני עצמו מאוהלים שהוקמו במקום לא מיושב, התנאי השני הוא שזה יהיה אזור מוגן משטפונות, שהאוהלים לא יעמדו בפני חשש שטפונות, והתנאי השלישי הוא שהאוהלים יהיו מוגנים מגנבים, או עומדים במקום שאין חשש גנבים.

אמנם במקרה ועשו היקף מחיצה סביב האוהלים יש בזה שינוי בדין ויש לדון לפי פרטי כל

מקרה לגופו.

מקורות: ראה או"ח סו"ס שצח, לפמ"ש החז"א סי' קי כב, וכן מוכח מהרשב"א שהביא הב"י להלכה בסי' הנ"ל ס"ו, ודלא כהמ"מ שם, ושכן דעת הרי"ף כמ"ש החזו"א שם. ואנשי צבא אין דין אוהליהם כאוהלים קבועים, אף שהחיילים עושים כהוראות הצבא, כן משמע בפשיטות בשבלי הלקט שהו' בב"י סו"ס הנ"ל.

איני זוכר אם בירכתי ברכות השחר מאשר נתן וכו' עד הגומל חסדים טובים מה לעשות

כל

ברכות אלו אם ספק אם בירך או לא אינו חוזר ומברך ומכל מקום אם יש מי שלא בירך ויכול להוציאו מידי הספק עדיף שיצא ממנו, וזהו הפתרון המועדף מכל הפתרונות, ואם אין מישהו אחר שיוציא אותו - אם רוצה לצאת מצוה מן המובחר יעויין בספרי הפוסקים שהביאו עוד כמה פתרונות לצאת מידי חיוב ספק ברכה.

האם יש לנהוג כהנץ החמה הנראה או המישורי

הנץ

הנראה יותר עדיף מהנץ המישורי, ואם יש אפשרות לעשות משהו ביניהם עי' להלן.

מקורות: הארכת בזה בתשובה בעם סגולה ח"א סי' ו' ועוד הארכת בתשובה הנדפסת בעם סגולה חלק ה' (שהוא מכתב שפרסמתי קודם לכן באחד הקבצים), ותמצית הדברים שיש להעדיף כיום את הנה"ח הנראה ע"פ הנה"ח המישורי, משלושה טעמים שלא נאריך בהם כאן שוב אלא רק נקרא להם בשמותיהם על מנת להבהיר ולהפשיט את הסוגיא בנידון, והם:

הא' שכך יוצא מלשונות הירושלמי וחז"ל בפשיטות, הב' שכך דעת רובם המוחלט של גדולי ההוראה בזמנינו ומכללם החזו"א והגריש"א והגר"ח"ק ועוד כמו שפירטתי בתשובות הנ"ל, וכך משמע בכמה אחרונים, והג' שכן גם אם יש כאן ספק שקול שאין הכרעה עדיפה על אחד מהם ברמת המשקל של הספק, מ"מ אם הלכה הנה"ח הנראה ועושה כמהישורי עובר איסור כיון שמתפלל קודם הנה"ח, ואם הלכה כהנה"ח המישורי ועושה כהנה"ח הנראה לא זו בלבד שאינו עובר שום איסור, אלא שאדרבה זה עיקר תפילת הנה"ח לפ"ד חלק מן הראשונים [עי' מוס' יומא לז] שמנהג הותיקין הוא לקרוא ק"ש עם התחלת הנה"ח ואח"כ תפילה.

ולהרחבה עי' עוד בתשובות הנ"ל וכן בספרו של הגר"ש דבלצקי וכן בהלכות חג בחג

שבועות.

ולענין לנהוג כהנה"ח אמצעי שביניהם, עי' מה שכתבתי בתשובות הנ"ל הוראת הגר"א ל שטינמן זצ"ל בנידון וכעין המנהג בהכנ"ס לדרמן של הגר"ח ק [שעיקר המנהג התחיל כשלא יכלו לכוון הנה"ח אזל אף לאחמ"כ כשיכלו לכוון הנה"ח ג"כ לא שינו המנהג ויתכן שהוא משום שהוא אמצעי צין הנה"ח המישורי להנה"ח הנראה], והענין הוא שאף שיתכן שיש משמעות בחלק מלשונות הפוסקים [עי' צנ"כ על הרי"ף פ"ק דנרכות], שיש לדייק בזמן הנה"ח, וכך יתכן כוונת הגמ' בברכות ט ע"ב דלא פסיק חוכיה וכו' מחמת שקשה לכוונו, אולם החזו"א הורה שאין מעכב הדיוק וכן נמצא בתשובות הרמב"ם, ממילא אם עושה הממוצע שביניהם יוצא בזה להחזו"א כל צדדי הספק.

האם הכונה באל מלך נאמן בק"ש היא לעיכובא כמו בפסוק ראשון

אינו לעיכובא.

מקורות:

הפוסקים דנו על ברוך שם אם הכונה בו לעיכובא והכרעת המשנ"ב שבדיעבד גם אם לא כיון בו יצא ושאפי' לא אמרו כלל אינו לעיכובא בדיעבד וכ"ש אל מלך נאמן שלא נזכר בגמ' שלנו ואינו מוסכם בראשונים לאמרו ושלכו"ע אינו לעיכובא וא"כ כ"ש שהכונה בו אינה לעיכובא וכנ"ל לענין ברוך שם וכאן הוא בכל שכן.

(הרחבתי יותר בעם סגולה ח"א סי' כח).

אשה שברקה בדיקת ז' נקיים לפני הנץ החמה האם עלה לה בדיקה

שלכתחילה צריך שיהיה אחר הנץ החמה, אך בדיעבד אם היה אחר עלות השחר די בזה.

אף

מקורות: ע"פ מגילה כ ע"א, ועי' תוס' נדה סט ע"א ד"ה שבעה.

מי שהלך להתפנות בסעודה וחזר להמשיך לאכול או לברך ברכת המזון, האם מחויב ליטול ידיו ב"פ, או שדי לו בנטילה אחת ועולה לו לנטילה של בית הכנסא ולנטילה של המשך הסעודה וכן בנטילה אחת שתעלה לו לנטילה של בית הכנסא ושל מים אחרונים

במק
רה

שנוטל ידים שוב באמצע הסעודה להמשיך בסעודה, להמשנ"ב יכול ליטול פעם אחת לשתייהם והחזו"א לכאורה חולק, ובמקרה שנוטל בסוף הסעודה בשביל מים אחרונים יש בזה מחלוקת אחרונים ולמעשה אפשר להקל בזה, ויטול בעמידה ויברך אשר יצר ויתיישב ויברך ברכת המזון.

מקורות: ראשית כל לענין נטילה באמצע סעודה כדי להמשיך בסעודה, להמשנ"ב אין חיוב של ב' נטילות, דעד כאן לא דנו הפוסקים בסי' קסה בכה"ג אלא לגבי מים ראשונים שיש בעיה שאין ידוע איזה ברכה מחויב להקדים קודם כמ"ש המשנ"ב סי' קסה סק"ב, ויש חשש שברכת אשר יצר היא הפסק לברכת ענט"י, אבל בלאו הכי אין בזה חשש במה שנוטל פעם אחת.

והן אמת שיש מן האחרונים שחייבו גם בנוטל באמצע הסעודה ברכת על נטילת ידים, אבל לדידן דנהגין ע"פ המשנ"ב [סוף סי' קסד וסי' קע סק"ו] שלא ליטול עכ"פ בלא שפשוף ובצירוף דברי החזו"א או"ח סי' כה סק"ט שהקיל יותר אפי' בעשה צרכיו ושפשוף ושכך המנהג כדבריו שאין מברכין כלל על נטילת ידים באמצע הסעודה אחר שכבר בירך בתחילה, וכל המשנה הרי זה מן המתמיהין [אף שמעיקר הדין יש ליה שורש גדול ע"פ זירוף הרצה דעות זראשונים שאמר ששפשוף צריך לנכך ענט"י מעיקר הדין, עי' צ"י לעיל צהל' אשר יצר, וכמ"ש המשנ"ב שם צ"ס הארלה"ח].

ממילא חוזר הנידון כאן רק אם מחויב נטילה אחת או ב' נטילות, ובזה להמשנ"ב לא תקנו ליטול ב' נטילות, וכמו שהמשנ"ב סי' קסה סק"ב הביא דעת המג"א שהמפסיק באמצע הסעודה כיון שאינו מברך המוציא [ולמג"א מצרך רק ענט"י, עי' משנ"ב סי' קע סק"ג, אצל לא המוציא], לכך באמצע הסעודה בודאי שא"צ ב' נטילות, והיינו משום דלפי דעתו ההפסק הוא בין הנטילה להמוציא.

אבל החזו"א או"ח כה, יג, חולק דההפסק הוא בין הנטילה לסעודה גם כשאינו מברך, ולפי החזו"א יתכן שיש כאן בעיה של הפסק ברכת אשר יצר בין הנטילה לאכילה, דאמנם להמג"א אין כאן בעיה של הפסק בין נטילה להמוציא, וכן אין בעיה של הפסק בין הנטילה לאחת מן הברכות שמברך עליה (דהיינו כשיש ב' ברכות שצריך לברך על הנטילה שלפי חלק מן הפוסקים יש הפסק בין חדא לחברתה כמבואר בנו"כ סי' קסה שם) כיון דלדידן באופן זה מברך רק ברכה אחת של אשר יצר ולא ענט"י, אבל הפסק יש בין הנטילה לאכילת הפת, שלהחזו"א לכאורה הוא ג"כ הפסק, ולכן הנוהגים כהכרעות החזו"א יתכן

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

שכאן יצטרכו לנקות ידיהם במים ולברך אשר יצר ואח"כ ליטול ידיהם כדין בלא ברכה ולאכול מן הפת.

ומיהו זה ברור דבין להמשנ"ב ובין להחזו"א מי שנזקק לילך לבית הכסא קודם נטילת ידים של שחרית, א"צ ליטול ידיו ב' פעמים דנטילה א' עולה לו לשניהן, וכ"ש לדעת המחבר באופן שלא שפשף שאינו אלא משום היכון.

[ובאופן ששפשף חיוב הנטילה הוא מדינא ע"ש בב"י סי' ה' מ"ש בשם הגמ' ביומא, ובראשונים שהביא ההג"מ והא"ח, ויש הרבה ראשונים המחייבין ברכת ענט"י ביוצא מבית הכסא ושפשף, וגם כשלא שפשף י"א שיש נטילה משום רו"ר, עי' מ"ב סי' ד' סק"מ].

ורק קודם שיצא ממיטתו יטול אם אין נזקק כ"כ לבהכ"ס, כדי שלא ילך ד"א.

וכן מי שהלך לבית הכסא ב"פ עד כאן לא דנו הפוסקים אלא מצד הברכה אם צריך לברך ב"פ אבל כו"ע ל"פ שא"צ ליטול ב"פ, וכן באופן שנטל ידיו מבהכ"ס אפי' שפשף ומיד מתפלל א"צ ב"פ [כך מפורש בראשונים וגם במ"ז], הגם דאם היו ידיו נקיות כגון ע"י קינוח היה מוטל עליו שוב ליטול אם יש לו מים כמ"ש בשו"ע בהל' תפילת המנחה מ"מ אם כבר נטל במים א"צ שוב.

אכן מה שיש להסתפק כאן הוא על נט"י שנוטל מבהכ"ס קודם ברכת המזון בשביל מים אחרונים, הוא בענין הברכה של אשר יצר, האם מותר לו לברך קודם ברכת המזון, או דהוי הפסק בין המים אחרונים להבהמ"ז.

ונחלקו בזה האחרונים, דדעת האשל אברהם מהדו"ת [לצעל הדעת קדושים מצוטטטט, נדפס בסוף שו"ע מהדורת מכון י-ס] או"ח סי' קפ"א, לצדד דא"י"ז הפסק, ואילו בשו"ת שלמת חיים [שנעיקרו הוא להגרי"ס זוננפלד] כתב בסי' ק"פ דהוי הפסק, ויש ליטול לדבריו ב"פ, א' לברך ברכת אשר יצר וא' לפני בהמ"ז.

ולמעשה יתכן שיש להקל כיון שמחשש סכנה דמלח סדומית בודאי יצא, והנידון כאן בספק דרבנן, ובפרט דדעת התוס' ספ"ח דברכות דנ"ג ובספ"ק דעירובין שאין נוטלין מים אחרונים בזמננו, הובא בשו"ע ס"ס קפ"א [וכן נהגו הרבה באשכנז].

ובפרט שנתברר ג"כ דעת רע"א דס"ל להקל בזה, וז"ל הרע"א בהגהות השו"ע או"ח סי' ז' ס"א, ואם הטיל מים קודם ברהמ"ז צ"ע אם לא יקדים בהמ"ז שהוא דאורייתא.

או דמ"מ תדיר עדיף.

ואפשר דתליא באיבעי דהש"ס בזבחי' תדיר ומקודש הי מינייהו עדיף.

די"ל דאורייתא לגבי דרבנן הוי כמו מקודש ופסק הרמב"ם דמקודש ותדיר יכול להקדים איזה שירצה.

שביחא שאלות המצוות בהלכה

וע' צל"ח ברכות ד"ד ב' ד"ה ריב"ל וברפ"ח ד"ה שהיין גורם.

ובת' נודע ביהודא סי' ל"ט.

וצ"ע לדינא עכ"ל.

והגם שנסתפק איזה מהם קודם מ"מ מבואר לענין הנידון בכאן יש להקל שאין מחוייב ליטול ב"פ, ולא הזכיר שיש הפסק בין אשר יצר לברכת המזון.

אכן יש מקום לומר לאידך גיסא דדוקא משום שספק זה לא נפשט יצטרך בפעם הראשונה לכוון לנט"י דבהכ"ס גרידא וליטול מים אחרונים ורק בנטילה של אח"כ לכוון למים אחרונים ע"מ לצאת מידי ספק, אך ג"ז לא נראה שנפטר עי"ז דחיובא דרמיא עליה מתחילה הוא ליטול מים אחרונים ולברך, ואם אינו נוטל לא נפטר ע"י זה מן החיוב, ורק אם רוצה להמשיך בסעודה שבזה אין כבר חיוב עליו ליטול ולברך מיד, בזה לא נכנס לספק זה, אך לא משמע שתהא בכונת הרע"א שיהא מחויב לצאת מן הספק עי"ז.

ויש לציין עוד דגבי הנוטל ידיו לסעודה עיקר מה שכתבו האחרונים תקנה לזה הוא שהנטילה הראשונה תהיה באופן שנוטל נטילה המועלת רק לנקיות, ולהדיא כ' האחרונים להיזהר שהנטילה הראשונה לא תהיה נטילה גמורה כמ"ש המשנ"ב קסה סק"ב, ובזה נפתר לו שאין צריך להיכנס לספק הפסק בין נטילה לברכה כיון שנטילה ראשונה אין מחייבתו אלא ברכה אחת ונטילה אחרונה אין מחייבתו אלא ברכה אחת, אבל אם נטל נטילה ראשונה כדין נכנס לבעייה בזה [ומ"מ מאחר שלא כיון אינו מצרך ענט"י על נטילה ראשונה כמ"ש שם השע"ה סק"ו], אבל במים אחרונים מאחר דקי"ל דאין הפרטים מעכבים, א"כ לא יהיה בזה פתרון גמור בזה שנוטל ב' נטילות ומברך ביניהם, ומסתימת המשנ"ב שלא הביא הנידון אולי יש מקום ללמוד מזה שלא ראה חשש בזה, ויל"ע, אבל אם נאמר כן יש לדון בזה מה באמת יהיה החילוק האשר יצר שבין נטילה לברכת המוציא שבזה הביא המשנ"ב מחלוקת אחרונים [קסה סק"ג] אם הוא הפסק, ובין האשר יצר שבין נטילה לברכת המזון שבזה סתם המשנ"ב ולא הזכיר שיש בזה חשש הפסק וכנ"ל, ואולי החילוק הוא שהנטילה הוא לצורך האכילה משא"כ במים אחרונים אין הנטילה לצורך הברכת המזון אלא סילוק הסעודה וכלול בזה גם אם יש לו ברכה שצריך לברך עכשיו בסילוק הסעודה אם היא ברכה הקודמת לברכת המזון, א"נ סבר המשנ"ב שיברך אשר יצר אחר ברכת המזון וכנ"ל בצד הזה של הגרע"א.

ומ"מ יש לעיין מי שמקיל כמו שכתבתי ליטול פ"א מה למעשה יעשה בברכת אשר יצר כיון שיש ספק אם יברך קוד או אח"כ, ויש לומר שיטול בעמידה ועל ידי זה יצא מן הספק כיון שכל זמן שלא נתישב חל עליו להתחיל עכשיו ברכת אשר יצר ועדיין לא חלה עליו חיוב להתחיל עכשיו ברכת המזון ואין מעבירין על המצוות.

(מיוסד על תשובתי בעם סגולה ח"א סי' ד' סק"ג עם עוד חידושי דינים ובירורי הלכה

מה שיש מכסים את המים האחרונים לפני ברכת המזון, האם מועיל לזה לכנסות בכוס שקופה

מסתבר שכן.

מקורות:

הנה ראשית כל ענין זה של כיסוי המים אחרונים אין לו מקור כ"כ מן הגמ' והשו"ע, ואינו חיוב מצד עיקר הדין, ועיין דינים והנהגות חזו"א פ"א ה"ו, (אכן יש שהקפידו ע"ז, עיין שע"ת סי' ד' סק"ח וארחות רבינו ח"א עמ' פ"ג), ויש לציין מה שכתב בשו"ת שה"ל ח"ח סי' קס"ח ס"ק ג' וז"ל, להוריד סכינים בבהמ"ז, וכן מים אחרונים מעל השולחן בודאי רק דין לכתחילה הוא ואינו מעכב וז"פ ע"כ.

ועוד יש לידע דדעת רוב הפוסקים בביאור דברי הגמ' בחולין הוא שכאשר נטלו לתוך כלי נתבטלה הרוח הרעה מן המים (ביה"ל סי' קפ"א ד"ה אלא וע"ש בשעה"צ סק"ז שכן פשטות דעת רש"י).

אכן לענינינו יש לידע אחר שנהגו להקפיד ע"ז, על מה הקפידו בזה ועל מה לא, דהנה גבי ערוה וצואה קי"ל בברכות כ"ה ב' אמר רבא צואה בעששית מותר לקרות קריאת שמע כנגדה ערוה בעששית אסור לקרות קריאת שמע כנגדה צואה בעששית מותר לקרות קריאת שמע כנגדה דצואה בכסוי תליא מילתא והא מיכסיא ערוה בעששית אסור לקרות קריאת שמע כנגדה ולא יראה כך ערות דבר אמר רחמנא והא קמיתחזיא, וכ"פ בר"מ ובשו"ע סי' ע"ה וע"ו, ויש לידע כאן כשקבלו עליהן מנהג זה למה דימוהו האם לערוה או לצואה.

ובמושכל ראשון נראה דמאחר שמצינו בצואה שלא אסרו אחר שיש כיסוי א"כ מה לנו להחמיר במנהג שאינו לעיכובא ואינו מפורש בגמ' יותר מאיסור צואה דאורייתא, אולם ע"ז יבוא הטוען ויטעון דחמירא סכנתא מאיסורא [עי' רמ"א יו"ד קטז ע"פ גמ' ספ"ק דעירובין], אבל באמת לעולם נראה שדימו זה לצואה ולא לערוה, דבערוה הוא דין מיוחד דתליא בראיה משום הרהור, אבל בכל מידי אחרינא שהוא משום הרחקה והפסק אין שום איסור שלא יהא נראה, וכן משמע ממה שכתבו הפוסקים (א"א להרב מבוטשאטש סי' ד' ס"ט, נדפס בסוף שו"ע מכון י-ם, כה"ח שם סקל"ג בשם רוח חיים לרבי חיים פאלאג'י סי' ע"ז) שמועיל לבטל מים אחרונים ע"י הטלת רביעית מים אליהם, והיינו שלמדו זה מדין מי רגליים, ובערוה לא אשכחן דין כזה כיון דתליא בראיה, אלא הוא מצד מיאוס מים ששורה עליהן הרוח רעה שמדמינן זה למ"ר, אבל דיו לבא מן הדין להיות כנידון, וכ"ש בכיסוי שהוא מועיל אפי' בדאורייתא ושהוא דבר המובן מסברא להתיר בניד"ד יותר מהטלת

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

רביעית מים, דהרי הטלת רביעית מים לא מועיל אפי' בצואה אלא רק במ"ר, דהוא חידוש שחידשו חכמים במ"ר, אבל כיסוי הדבר כמי שאינו עומד עמנו.

וכמדו' שהמנהג ג"כ שאין מקפידין שלא לכסות מים אחרונים בכוס שקופה.

(תשובתי זו נדפסה בעם סגולה ח"א סי' ד סק"ב ועתה באתי במגילת ספר זה עם תוספת דברים קצת).

חלמתי שנשרו שערות ראשי בחלום מה זה בא לרמז (שאלה שהגיעה למערכת)

הוא סימן טוב על סילוק הדינים.

מקורות:

עי' ברכות נו ע"ב שהובא שם כמה פתרונות לטובה על איברים שנשרו (והחלום שם היה צדיק) אבל על שיער לא נזכר שם אבל נזכר להלן בגמ' שהמגלח ראשו בחלום הוא סימן טוב וראשו וזקנו הוא סימן טוב גם למשפחתו, ואף שיש לדחות דגילוח הוא דרך נוי כדפרש"י שם, ולא נשירה, מ"מ בזוהר פ' בהעלותך אי' שהשער הוא מצד הדין ולכך הלווים שהם מידת הדין העבירו תער, ועי' עוד בזוהר פ' יתרו דמי שנשר שער חוץ ממקום תפילין הוא סימן טוב, ולכך גם בחלום יש לפרש כן שהוא סילוק הדינים, ואף שהחזו"א הורה שחלומות בזמנינו אין בהם כ"כ ממש מ"מ יש לחלק בין חלום טוב לחלום רע, כדאמרי' בברכות נה ע"ב שמואל כי הוה חזי חלמא בישא וכו', עיין שם, ולכן בחלום טוב יוכל לפותרו לטובה, וכן א"צ להימנע במי שאינו זוכר החלום שלא לומר רבש"ע בשעת נשיא"כ כמבואר להחזו"א גופיה והיו מגדולי הדורות שלא נמנעו מלעשות הטבת חלום בכל עת צורך, ולכן אפשר לקבל החלום כדבר טוב ויפתרוהו לו בפה כי עיקר הפתרון בפה כמבואר בברכות שם (ואע"פ שכ' התוס' שרק מי שנולד במזל יכול לפתור אבל כל מאי דאפשר למיעבד עבדינן).

רופא שאמר שיש לעובר דופק ושוב אמר שטעה ואין לעובר דופק ולכן יש להוציא העובר האם נאמן בדבריו האחרונים

יכול

לצאת מידי השאלה ע"י שישאל ב' רופאים נוספים ויעשו על פיהם.

מקורות: הדין כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד נחלקו הפוסקים בכמה מקומות אם אומרים דין זה, כגון בעדות פסולי עדות ובנאמנות שחוץ לב"ד, ובעדות של איסורין ובעדות שנאמן מדין שבידו, וי"א שבכל מקום אומרים, ואפי' בנכרי המשיח לפי תומו נחלקו האחרונים אם אומרים בזה כיון שהגיד וכו'.

ועי' בהרחבה באנציקלופדיה התלמודית כח בערך כיון שהגיד, שהביאו את כל דברי הפוסקים בזה.

ואע"פ שציקר הדעה להלכה שהדין של כיון שהגיד לא נאמר בעדות חוץ לב"ד, כדמשמע במתני' דמס' שבועות (אע"פ ששם מיירי בעדות שאין נאמן בה מחוץ לב"ד) וכמ"ש בשו"ע אה"ע סי' יז ס"כ, וכמ"ש כמה ראשונים ושכן מוכח מתוספתא כמ"ש בביאור הגר"א שם, מ"מ מאחר שיש בזה פלוגתא כמ"ש שם בראש פינה בשם תשובות האחרונים מכיון שהנידון כאן במקום פקו"נ ואפשר להחמיר כמבואר בדברינו הפתרון לזה להלך, הלכך לא נימא שאין ענין להחמיר.

ועכ"פ יש כאן סברא שכיון שהאדם אינו אחראי בדיבוריו שבודאי משקר באחד מהם, א"כ קשה להאמינו ולסמוך עליו, ועל אף שאינו ציקר סברת כיון שהגיד, שהרי סברא זו היא בד"כ סיבה להאמין לדבריו הראשונים משא"כ סברא זו שמשמעותה היא לומר שא"א להסתמך עליו.

מ"מ מאחר דבדיני נפשות עסקי' והרופא ניכר שאינו אחראי, ואף שיש מקום להתיישב ולפלפל בסוגיות ולדון אם קי"ל כיון שהגיד בעניינים שונים, כגון בהמבואר בשו"ע על עדות קידושי בתו, וכן יש לדון דבגמ' ביומא קרי להכרעת רופא אומדנא, ולענין אומדנא מבואר בפוסקים שאין בזה כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד (עי' כסף הקדשים קג ג ושו"ת בית אפרים אה"ע קכג), וכאן בניד"ד אפשר שאינו אומדנא אלא דין מסל"ת או דין אומן לא מרע אומנותיה, וכן יש לדון מצד שמתרץ דיבורו שאומר שמתחילה לא בדק כ"כ עי' ב"מ כח ע"ב וטור וב"י חו"מ סי' כח, וכן יש לדון מצד דאמרי' לא סליק ליה חושבנא עד השתא כיון דלא בדק שפיר, עי' סנהדרין יב ע"ב, וגם יש לטעון טענה דרגלים לדבר שבזה לא אמרי' כיון שהגיד וכו' כמ"ש בתשובות מיימוני אישות ג, וגם יש בזה קצת אמתלא במה שטעה מתחילה מכיון שכך רגיל לומר שיש דופק וכבר כמעט רחושי מרחשן שפוותיה [עי' מגילה כז ע"ג] ובאמתלא אמרי' שחוזר ומגיד [עי' חו"מ כט] עכ"פ אם מתרץ

דיבורו.

מ"מ בנ"ד שהוא פקו"נ ואפשר לברר בקל, לכך ראוי לחשוש לדעות ולשיטות שונות ומפני שאנו מדמין נעשה מעשה [גיטין יט], ולכך יש לשאול ב' רופאים אחרים, ובפקו"נ אזלי' בתר שני רופאים כנגד רופא אחד כמבואר באו"ח סי' תריח ס"ג אפי' לומר שאין צריך לאכול, (אף שיש לחלק בין אומדנא לבין עדות, וכאן יש לטעון שאינו אומדנא, מ"מ גם אם נדמה לנאמנות עד אחד אבל גם בעד אחד פסול שני פסולין נאמנים כנגדו כמבואר בכמה דוכתי בסוטה וביבמות, וא"כ באופן שישאל ב' רופאים ממ"נ אפשר לסמוך עליהם).

וכן שאלתי להגר"ע פריד באופן ששאלו בינתיים עוד ג' רופאים ואמרו שאין דופק אם סגי להסתמך ע"ז והורה שאפשר עכ"ד.

ואם א"א לשאול רופאים אחרים והוא שעת דחק גדול אם ניכרין דברי אמת לכאורה יש לסמוך על דבריו האחרונים עכ"פ באופן שמתרץ דיבוריה קמא באמתלא כנ"ל למה טעה.

השלמה לתשובה לענין הסתמכות על רופא שחזר בו בהבחנתו

ואע"פ שעיקר הדעה להלכה שהדין של כיון שהגיד לא נאמר בעדות חוץ לב"ד, כדמשמע במתני' דמס' שבועות וכמ"ש בשו"ע אה"ע סי' יז ס"כ, וכמ"ש כמה ראשונים ושכן מוכח מתוספתא כמ"ש בביאור הגר"א שם, מ"מ מאחר שיש בזה פלוגתא כמ"ש שם בראש פינה בשם תשובות האחרונים מכיון שהנידון כאן במקום פקו"נ ואפשר להחמיר כמבואר בדברינו הפתרון לזה, הלכך לא נימא שאין ענין להחמיר.

העוסק בקבורת נפל האם יש לו דין עוסק במצוה להיפטר מן המצוה

לא.

מקורות:

מבואר בשו"ע יו"ד שעד דאין אבלות על נפל, ועי"ש בחכמת שלמה שדן לענין אנינות בספק נפלים בכמה גווני המבואר שם ושבחלק מה המנהג להקל משום שאין לבו דוה עליו עי"ש, אולם בודאי אונן כגון שמת באופן שאינו בן קיימא כלל משמע שאין לו צד שהוא אונן, והגרע"א ביו"ד שמ"א הביא הירושלמי ס"פ נושאים על האנוסה ופוסקים שאין אנינות והיינו עכ"פ לענין בשר ויין והסתפק בשם התפל"מ לענין ק"ש, ובברכי יוסף שם סק"א ובשו"ת זרע אמת ח"ב קלח החמירו דמחמת כן אין עוסק במצוה פטור מן המצוה, וכ"כ עוד השואל ומשיב (בהגהות יד שאול) ודבר משה יו"ד עג ועוד כמה אחרונים שהובאו בספרי הליקוטים וקיצרתי במ"מ, והכי נקטינן, שכך הוא רהיטת הסוגי' ברוב

שביחא שאלות המצוות בהלכה

הפוסקים, והוא לחומרא, ולא מצינו בפוסקים חולקים להדיא להקל בזה, דגם הגרע"א שם נראה דנקט לחומרא בבשר ויין וממילא מאחר ולא הכריע לענין ק"ש ותפילה יש להחמיר בזה ג"כ, וגם שם דיבר על מת תוך ל' דבפוסקים נזכר הגדרתו כספק נפל ולא כודאי נפל, ואפשר דבודאי נפל מודה, והפוסקים שהזכירו אנינות במת תוך ל' תירצו האחרונים דמיירי לענין בשר ויין, עי' זרע אמת שם, ואף שיש לדון בזה מ"מ יש להחמיר מהטעמים המבוארים.

ויש לציין דהאידנא הוא ממש נמסר לכתפים מאחר שאין ההורים עוסקים בקבורתו כלל, אבל נפק"מ לכתפים עצמם, וכן לטירדת האב בעניינים השייכים בקבורה קודם לכן, וכל מה שיצטרכו עזרתו בזה.

בענין התשובה על איסור ליטוף בעלי חיים בשבת, מה הדין ללמף שיער המחומר לבעל חי

יש בזה בעיה.

ראה או"ח שב, יא, התו"ש החמיר בזה אף שפשטות השו"ע להקל, והביאור הלכה תמה על התו"ש ולא הכריע.

מקורות:

בן ספרד הנוהג כדעת המחבר האם מותר לו לאכול בשבת תבשיל שחימם בן אשכנז באופן שהיה מותר רק לדעת הרמ"א

התבשיל מותר גם לנוהג כדעת המחבר.

אמנם המחבר החמיר לכתחילה לחשוש למחמירים, ואמנם חימום הוא סיבה לאסור התבשיל [עי' רמ"א וע"ע רמ"א] אולם הכלל הוא שלענין מעשה שבת נוקטים להקל [עי' סי' שטז], ומכיון שיש כאן מחלוקת ראשונים המחבר מודה שלענין מעשה שבת מקילים, והרחבתי בזה עוד בעם סגולה חלק א' סי' ד סק"ב.

מקורות:

ובפרט אם בכניסת שבת היה על האש עי' רמ"א רמ"א רמ"א.

תוכנות מחשב שפותחו ע"י כופרים האם מותר להעתיק מהם

אין תקנת השוק לאינם שומרי תו"מ.

מקורות:

ע"פ כת"י הגר"ק אלי, אמנם שם מיירי לגבי ד"ת שהוא יותר קל כמ"ש הש"ך בשם המרדכי עה"פ לא יבזו (משלי ו, ל), אבל מהטעם שכ' אלי בתשובה הנ"ל (בזה"ל "אין צריך רשות מבהמות" וכו') נראה דלא שנא, ויש סמך לפסק זה, בב"מ עג ע"ב לענין אינו נוהג כשורה ועי' תוס' סוטה ג ע"ב דקנס חכמים הוא, ויש לציין דיש דעה ברמ"א בחו"מ שאינו בגזל ואמנם להלכה פסקו הנו"כ שם לא כן אבל כאן אינו אלא תקנת השוק לעכב אחרים מלמכור, מטעם דילמא נפיק מיניה זרעא מעליא וכו' כמ"ש בהגוזל, והבו דלא לוסיף עלה לעכב האדם הכשר כדי שירוויח בעקיפין בנו אם יהיה צדיק, ואם מותר להשתעבד בו כ"ש שמותר להשתמש בעבודתו בלא רשותו, ואמנם לא קנסו בנו אחריו אבל הוא קנסו, [הארכתי יותר צעם סגולה ח"א סי' ז' וכלן הוא קילור עיקרי הדברים שם].

ומ"מ אם יש דינא דמלכותא, כידוע שבכל הדורות שהשתמטו לפסוק דברים כנגד דינא דמלכותא.

בחודש ניסן וחלק מחודש תשרי שאין אומרים תחנון האם אומרים יהי רצון אחר קריאת התורה

כל יום שאין אומרים תחנון אין אומרים יהי רצון.

מקורות:

לבוש תכט ב, הובא בעט"ז שם סק"ב, מחה"ש שם סק"ה בשם חק יעקב בשם מנהגים, משנ"ב שם, הגר"ז שם ב, קצש"ע כג, כז.

וראיתי בפסקי תשובות קמז ז שציין לאחרונים שתמהו על מנהג זה שנסתר מדברי הראשונים, ומ"מ נ"ל שההגדרה בזה היא מאחר שאינו דין אלא מנהג, לכן מכיון שיש מנהג ברור לא שבקי' מנהג ברור שלנו ואזלי' בתר מנהג הראשונים שאינו נוהג עכשיו.

מי שלא בירך ברכות ק"ש עד סוף זמן תפילה כיצד ינהג

מעיקר

הדין יקרא ק"ש אחר ישתבח ואח"כ שמונ"ע אולם המנהג הפשוט להתיר בדיעבד לקרוא הברכות כסדרן.

מקורות: ראה שו"ע ומשנ"ב ובה"ל סוף נח שדעת רוב הפוסקים שלא יברך הברכות אחר זמן תפילה, ודעת הרמב"ם והפר"ח שיברך וכ"כ המשכנ"י לענין דיעבד, והבה"ל עצמו הכריע שאפשר בנאנס יש לסמוך ע"ז, וכן נקט גבי אונן בפשיטות במשנ"ב עא סק"ד וכ"כ עוד בספרו מחנה ישראל דינים פ"א ס"ב וז' לאנשי הצבא, וכן משמעות הוראת הגריש"א [ראה ציפורים ומוספים צנה"ל ע"ס].

ותרתי וראיתי בהרבה מקומות שכמעט אין מקום שמקפידים שלא לברך אחר ד' שעות והנוהגים כן נראה בעיני העולם מילתא דתמיהה, ויש לדון אם יש מנהג בזה.

ויש לציין לדברי החת"ס [הוצא ע"ס] שמקיל ג"כ בדיעבד אחר שמנהגינו להקל אף בשמונ"ע אחר חצות עי"ש, וכן לכאורה מסתבר לענ"ד שלא יהא טפל חמור מן העיקר דשמונ"ע מפורש בגמ' שזמנו ד' שעות לר' יהודה וק"ש רק נלמד ממנו אף דבשמונ"ע רחמי ניהו מ"מ הבו דלא לוסיף עלה, וגם הזכיר שם דהרא"ש מסתפק, ועי' שבה"ל [י] שהאריך בביאור דבריו, ובעיקר התמיהה על החת"ס שע"ז סובבים רוב דבריו היאך החמיר החת"ס כנגד רוב הפוסקים נ"ל ליישב דמאחר שהוא איסור שאינו מפורש והמנהג להקל ויש מקילים בלאו הכי וגם מסתבר להקל כנ"ל שלא יהיה טפל חמור מן העיקר והבו דלא לוסיף עלה בהשוואתה לשמונ"ע לכך לא חשש למה שרוב הפוסקים מחמירים דכל מקום שהלכה רופפת וכו'.

הנוהגים בזמן תפילה שמקפידים שרק תחילת התפילה תהיה בזמן תפילה האם מועיל לזה אף אם רק תחילת הברכות ק"ש יהיו בזמן תפילה

אי אפשר.

מקורות:

ראשית כל עצם הענין שברכות ק"ש דינם כשמונ"ע לענין זמן אמירתם אינו מוסכם להרמב"ם והפר"ח ומשכנ"י, והוא מחודש ואין לו מקור מפורש בגמ', וגם הרבה נוהגים שלא לחשוש לזה אפי' לחומרא, (ויש לדון אם יש גדר מנהג בזה), ועי' בביאור הלכה [סוף נח] שאפשר שיש להקל באונס בדיעבד, ובתשובתי הסמוכה

שביחא שאלות המצוות בהלכה

השייכת לזה, ולכן להסתמך על זה לקולא אחרי שהמנהג שלא לחשוש לזה אפי' לחומרא דחוק מאוד, בפרט שיש כאן צירוף של ב' קולות, היינו גם הקולא דאזלי' בתר התחלה, וא"כ רוב צדדים לחומרא, והיינו שאף אם נוהגים להקל בהתחלת התפילה מנ"ל שהוא בתורת ודאי דהא עדיין לא שמענו אלא באופן שיש ב' דעות בדרבנן דבשל סופרים הלך אחר המקל [ע"ז], אבל בס"ס שרוב צדדין לחומרא מנ"ל שגם בזה מקילין, מלבד זאת לענין התחיל בעשרה ויצאו מקצתן שמותר לגמור מה שאוחזים בו, מבואר בהלכה שלענין זה תפילה אינו שייך לברכות ק"ש, דאף אם ברכות ק"ש הגדרת זמנם הוא כתפילה אבל לא שהם חלק מסדר שמונ"ע לענין התחיל ברכות ק"ש בעשרה שיוכל להתפלל בלא לילך למנין עשרה, וא"כ ה"ה לענין זמן תפילה נחשבין כגופין מוחלקין זמ"ז.

**האם יכול לטעון שרוצה ב"ד אחר באופן שהרמ"א פסק בזה דין
והבעל דין טוען שקים ליה בתחולקים על הרמ"א שלא נפסקו להלכה**

אי אפשר לטעון כן.

מקורות:

עי' רמ"א חו"מ סי' כה ס"א שכ' מיהו י"א דאם נראה לדיין ולבני דורו מכח ראיות מוכרחות שאין הדין כמו שהוזכר בפוסקים, יכול לחלוק עליו, מאחר שאינו נזכר בגמרא, מכל מקום אין להקל בדבר שהחמירו בו החבורים שנתפשטו ברוב ישראל, אם לא שקבל מרבתינו שאין נוהגין כאותה חומרא עכ"ל, וזהו אפי' דיין שטוען שנראה לו כדעה אחת, שאינו יכול לטעון כן, כ"ש שהבעל דין אינו יכול לטעון קים לי כדעה שלא נפסקה להלכה נגד פסק הרמ"א.

ואמנם כ' שם הרמ"א שוב בס"ב בזה"ל, כל מקום שדברי הראשונים כתובים על ספר והם מפורסמים, והפוסקים האחרונים חולקים עליהם, כמו שלפעמים הפוסקים חולקים על הגאונים, הולכים אחר האחרונים, דהלכה כבתראי מאביי ורבא ואילך ע"כ, אבל בניד"ד שהזכרת לגבי הולכין אחר הנתבע באפן המבואר בתשובה הסמוכה בזה אדרבה רוב האחרונים ג"כ אזלן כהרמ"א.

ואולם גם בסעיף א' שם כתבו הסמ"ע ונו"כ דרק באיסור והיתר לא אמרי' שיכול לטעון כן, אבל בממון יכול לטעון כיון דהמוציא מחבירו עליו הראיה, אבל לא מיירי שם אלא באופן שנראה לדיין, אם כי גם כאן יש לומר שיכול הבעל דין לטעון מאחר שנ"ל לאחד מן האחרונים כן יש לפסוק כן.

שביחא שאלות המצוות בהלכה

אולם למעשה אין נוהגים כן, דמאחר שהבעל דין אינו יכול לפסוק לכך יש ללכת לפי דרכי הפסק ולפסוק כפי המקובל כגון לפי גדול ולפי רבים ולפי בתראי, משא"כ לגבי דיין בלבד אמרו שיוכל לפסוק אם נ"ל אחרת מן החיבורים לענין שלא יוציא ממון ע"פ החיבורים.

וז"ל הערוך השלחן חו"מ כה סי"ג אם יכול בע"ד לומר קים לי כפוסק זה רבו בזה הדיעות והפרטים ואין יסוד נכון לסמוך בזה לכן לא הארכנו בזה אבל זה וודאי דאין לומר קים לי כפוסק יחיד נגד רבים וגם בדיעה שלא הובא ברבותינו בעלי הש"ע אין לומר קים לי [או"ת] וגם זה כלל גדול הוא שהבע"ד בעצמו אין ביכולתו לומר קים לי אלא בזמן שאיזה חכם מובהק יסכים עמו דאל"כ לא שבקת חיי לכל דין ומעולם לא יצא הדין לאורה עכ"ל.

וראה גם הלק"ט ח"א קפב.

וע"ע להגרי"ח סופר בהרחבה רבה לענין דינא דהטוען טענת קים לי דלא כהשו"ע במ"מ ובמו"מ בקובץ מקבציאל ח"ג.

בדין המבואר בתשובות הקודמות שבאב התובע את בנו אין הולכין אחר הנתבע האם גם כופים בזה את הבן

בזה מחלוקת, ומרהיטת דברי הפוסקים שכופין בזה וכך נראה לבתראי.

יש

מקורות: עי' בתשובת אמרי יושר ח"א סי' לח שכ' דלענין כפיה אין כופין את הבן לדון בעירו של האב, כל עוד שהבן מסכים לדון בעירו של הבן, דזה כבר מדיני כבוד אב שאין כופין על זה, ובשבט הלוי ח"ב סי' קיא תמה עליו וס"ל דכיון שכך הוא מדיני כבוד אב מהני לדיני התביעה שהוא מחוייב לבוא לב"ד שבעירו האב, ממילא כופין אותו מדין כפיה לבוא לב"ד שמחוייב בו, וכתב דכן משמע מסתימת הפוסקים בחו"מ שם והמהרי"ק שורש נח.

וכוונתו של השב"ל שכן משמע ממה שסתמו דין זה עם שאר הדינים שנתבארו שם לענין אחר מי הולכין לענין מקום הב"ד, וכמו שבשאר הדינים כופין כך גם בזה, ויש לבאר עוד בזה דעיקר דין הכפייה הוא על מה שיש כאן ממון חשוד כגזול, והכפייה היא אינה על הדין בפועל, אלא שהדין הוא צורת הבירור המוטלת לברר ממון זה, וצורת הבירור משתנית לפי תנאי הענין כאן.

ובגוף מש"כ השב"ל שכן משמע במהרי"ק, לכאורה במהרי"ק שם משמע איפכא דהרי המהרי"ק מדמה זה לאם היתה אמו מדיינת עם אחד מן השוק שהיה בנה מחוייב לילך לעזרה בדין, וא"כ כ"ש שמחוייב לבוא למקומה לדון עמה עכ"ד, והרי באופן זה של אחד מן השוק בודאי אין ב"ד כופין עליה, ויש לומר דזה המהרי"ק לרווחא דמילתא קאמר, ואילו עיקר דיוקו של השבט הלוי אפשר שהוא מאזהרות וגזירת נחש בהמשך תשובתו של

המהרי"ק עי"ש.

ובגוף הראי' של שבט הלוי מסתימת הפוסקים ואם כוונתו ממה שדימו זה לשאר דיני "הולכין אחר" המבוארים בסי' יד בחו"מ, יש לטעון כנגד זה לכאורה דהרי אשכחן בהולכין אחר האב מה שלא מצינו במקו"א שהאב משלם לבן הוצאותיו, א"כ מנ"ל שאין חלוקין בעוד עניינים, ומ"מ כוונת השבה"ל שכך הפשטות.

**אב הזמין בתו לדין והיא טענה נגדו שהולכים אחרי הנתבע והדיינים
השיבו לה לדברי הרמ"א שלא אומרים באב הולכים אחרי הנתבע
ורצו להוציא עליה סירוב אולם הטוען שלה טען עבורה שיש חולקים
על הרמ"א ואין מוציאים סירוב על זה, מי מהשנים צודקים**

בתשובו ת

הסמוכות הארכתני בכמה פרטים הנוגעים לדין זה בשרשי הדינים,
כל אחד לגופו, ובזה אכתוב סיכום לדברים:
לענין הנידון אם הלכה כהרמ"א בזה, אכן הלכה כהרמ"א בזה,
ולענין אם יכולה לטעון קים לי כהחולקים על הרמ"א, בניד"ד לא
מסתבר שיכולה לטעון כן וכמו שנתבאר.

לענין הנידון אם כופים עליה לדון בעירו של אביו פשטות הפוסקים שיש בזה כפייה
וכמשנ"ת.

לענין אם רוצה לדון בעירו של אביו בב"ד אחר בזה אין כפייה, אלא זבל"א, ולפי בעל
התרומות (שיתכן שכך המנהג כדבריו כיום בסתם נתבע שאפי' זבל"א אין) לכאורה יוצא
שאפי' זבל"א אין כאן אלא הולכין אחר הנתבע לגמרי.

אם רוצה לדון בעיר סמוכה שהנסיעה לשם במונית היא סבירה כדרך בני אדם כדבר שגרתי
שאינו טירחא יותר מהליכה בתוך עיר ממוצעת יש מקום לצדד שגם בזה אין כח בידינו
לפסוק עליה סירוב.

במקרה שמסכימה לדון רק בעיר אחרת שנחשבת לא צייתא דינא, לענין רמת הסירוב בזה
יעוי' בפנים התשובה המיוחדת לנידון זה, ובאופן שבכאן שיש כאן עוד אילו צירופים
לצרף (דהיינו צירוף הכת"ס לענין תובע אב, וצירוף האמרי יושר לענין כפיה בניד"ד,
ובצירוף ההרי בשמים שבכל ספק הדר דינא ואזלי' בתר הנתבע, ועי' ברמ"א סי' כה לענין
כמה חכמים שכ"א אומר מטעם אחר), יש יותר מקום לתלות להקל במקומות שיש לצרף
עוד טעמים בדבר.

ואבקש שלא יסמכו עלי להלכה בכל זה שלא עינתי כעת בדברים אלא מקופיא.

האם הלכה כהרמ"א שבאב התובע את בנו לא הולכים אחר הנתבע

מסת
בר

שהלכה כהרמ"א בזה, שהרי כמו כן הסכימו הנו"כ ביו"ד סי' רמ ס"ח ובחו"מ סי' יד ס"א, ובכללם הכנה"ג האו"ת והפת"ש ושאר פוסקים שהביא בפת"ש חו"מ שם, וכן העתיקו דין זה בלבוש ובערך לחם להריק"ש ובערוה"ש ושאר אחרונים פה אחד, וגם הגר"א ציין לדין זה סימוכין מדברי ראשונים, וכ"ה באמרי יושר ח"א סי' לח ובשבט הלוי ח"ב סי' קיא, וע"ש בעה"ש שאף תמה למה כ' הרמ"א שישלם האב הוצאות הבן, ושו"ר בספרי ליקוטים מזמנינו שהביאו עוד אחרונים רבים שסברו כן.

והגם אמנם שהכתב סופר יו"ד סי' קח תמה על דברי הרמ"א לענין אב, וכ' דהמהרי"ק שורש נח שהוא מקור דברי הרמ"א מיירי באם, מ"מ גם הכת"ס עצמו לא פסק למעשה דלא כהרמ"א, וכ' דיש להוכיח "קצת" דהמהרי"ק לא מיירי באב עי"ש, והוא אינו לשון של הכרעה, ואין למדין הלכה אלא מפי הלכה למעשה [ע' ז"צ קל ע"ג], ואפי' היה בזה הכרעה לא שבקי' פסק והכרעת וסתימת ופשיטות ומשנה סדורה ותלמוד ערוך ובא של רוב הפוסקים שנתפשטו חיבוריהם ברוב ישראל משום תמיהת הכת"ס.

ולענין אם יכול הבן לטעון קים לי כהכתב סופר, יעוי' בתשובה הסמוכה מה שאכתוב בזה. (ויש לציין עוד דהכת"ס גופיה שם הביא דברי הספר חסידים [ש"ס] גם צנכ"י על הש"ע) שלא יתבע בן לאב ונשאר בזה שכך ראוי לעשות, אם כי אינו שייך לניד"ד של השאלה שהגיעה שהבן רוצה לעשות מה שמותר גם אם לא ראוי, אך הוא כן הסבר מדוע נאמר שלא הגיעה לידינו הכרעה ברורה של הכת"ס, שכן עיקר מסקנתו של הכת"ס בניד"ד להלכה היא שאין ראוי לתבוע את האב, ואם בכל זאת תובע את האב באופן שהוא דלא כהרמ"א לא נחית לזה אם עושה אותו בן כדין או לא).

ובגוף תמיהת הכת"ס על הפוסקים מלשון המהרי"ק, הנה ז"ל המהרי"ק שם לאיש שלא הקשיב לאמו, וכי ממאן אתה לבא לדין עמה בעירה אלא דוחה אתה אותה שתלך לדון עמך וכו', ועל זה נפלאתי עליך דאיזהו כבוד ואיזהו מורא שאמרו תורתנו הקדושה ושפי' רז"ל והלא אם אחד היה מזמין אותה לדון חוץ ממקומה היית חייב לטרוח בעבודה ולילך שם בעבודה וכו', והיאך יעלה על דעתך להטריח אותה אתה בעצמך ולהבזותה בב"ד ואפילו אשה בעלמא הקפידו רז"ל שלא תתבזה בב"ד עכ"ל, ויש לבאר גם כדברי שאר הפוסקים, דהרי מתחילה טען טענה מצד כבוד ומורא שהוא דבר ששייך גם באב ואח"כ טען ואפי' אשה בעלמא וכו', ויש לפרש דחדא ועוד קאמר, חדא שיש כאן כבוד ומורא, ועוד דבצער של אשה עסקינן, ואפי' אשה בעלמא וכו', כך יהיה הפירוש לדברי הרמ"א והכנה"ג ושאר פוסקים שהבינו במהרי"ק שאינו דין דוקא באמו.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

ועוד בגוף החילוק שכ' הכת"ס מסברא, יש להעיר דלפי מה שיתבאר בתשובה להלן עיקר הצער שהזכיר המהרי"ק הוא צער הטלטול בצירוף שמיטלטל לב"ד, ולכן לענין אשה הזכיר המהרי"ק חומרא דשייך בצער אשה לענין טרחא לב"ד, אבל לענין איש עיקר הטלטול גופיה קשה, כמ"ש בסנהדרין כו ע"א, ואילו הוה מיירי המהרי"ק בזה הי' מביא דברי הגמ' בסנהדרין.

האם כשאדם רוצה להיתדיין בב"ד אחר במקום שאינו זכאי לבחור הב"ד האם מוציאים נגדו כתב סירוב וא"כ איזה כתב מוציאים כנגדו אם שמתא או היתר לדון שלא בפניו או גם היתר ערכאות

ב"ב קיב ע"ב ובתוס' שם, ולמעשה פסק הרמ"א בסי' כח שמקבלין עדות שלא בפני בע"ד באופן שאינו בא לב"ד שצריך לבוא, ועי"ש בנו"כ דטענת אנא לב"ד הגדול אזילנא לא שייכא האידנא דהרמ"א לשיטתו יד, א, ועי' במאמרו של דודי שציינתי בתשובה בסמוך מה שהביא הרבה מ"מ בהך דינא דהרמ"א סי"ד דהאידנא לא שייך לטעון אנא לב"ד הגדול אזילנא אם הוא דינא או סברא או תקנה, עכ"פ מיירי גם באופן שיש בב"ד קבוע באופנים שנתבארו בתשובה בסמוך שאינו יכול לטעון זבל"א, או באופן שטוען טענה שאינה מקובלת ע"פ דין כמו שטוען הנתבע שרוצה לדון בעירו כשהתובע הוא אביו, ע"ד מה שנתבאר בסמוך, ובכל הני אפשר לקבל עדות שלא בפניו, אבל לענין כתב סירוב ערכאות, לא עיינתי כראוי כעת בנידון זה, אבל תמוה בעיני להתיר ערכאות באופן כזה, דמה עדיף ערכאות מב"ד כזה.

ע"ר

אבל לענין נידוי היה מקום לומר שיכתבו, כיון שאינו בא לב"ד שמחוייב לבוא לשם לפי המצב עכשיו ולפי מה שמתברר מתוך טענותיו גופא שאינן נכונות, ועי' ברמ"א סי' יד סי"ג.

אלא דבנתה"מ בשם האו"ת בחו"מ סוף סי' כו הזכיר להדיא שא"א לתת היתר ערכאות כשרוצה לדון בב"ד אחר אפי' בעיר אחרת ואפי' פחותה מזה, וקאמר שם דציית דינא מקרי ומשמע דאפי' נידוי ליכא, (ומ"מ אפשר דשרי למקרי ליה עבריינא אם נימא דחשיב דעבר אמילתא דרבנן, והלשון ציית דינא מקרי לא משמע כן, ויל"ע דמ"מ לא עשה כדין דא"כ ביטלת זבל"א בתובע לגמרי ובהרבה פוסקים מבואר דגם בתובע שייך זבל"א באופנים דשייך כמו שנתבאר בתשובה במקומו).

**האם דברי הרמ"א שבאב התובע את בנו לא הולכים אחר הנתבע
הוא רק בתובע באותה העיר או גם בעיר אחרת, וכמו כן האם דברי
החולקים על הרמ"א וסוברים שבאב התובע את בנו ג"כ הולכים
לב"ד אחר הנתבע האם הוא רק באותה העיר או רק בעיר אחרת או
בכל אופן**

כל

הנידון הוא רק אם רוצה האב לדון בעירו והבן רוצה לדון בעירו, אבל אם הבן רוצה לדון בעירו של האב בב"ד אחר לא שייך לנידון זה, והרי זה כשאר דין תובע ונתבע שגרים באותה העיר, ובאופן זה אם האב רוצה לדון בב"ד הקבוע והמקובל של המקום באופן שנהגו להידיין אצלם הרי זו זכותו, ואם אינו עונה לתנאים אלו יכול הבן לטעון שרוצה זבל"א.

ולענין מקום הסמוך מרחק הליכה של 216 דקות הוא נחשב כבתוך העיר, ולענין מרחק נסיעה במונית של זמן זה יש לעיין לדינא.

מקורות: בעיקר דין דהולכים אחר הנתבע דנו הפוסקים האם ה"ה באופן שהתובע מבקש לדון בעירו של הנתבע אלא שמבקש לדון בב"ד אחר, אעפ"כ הולכין אחר הנתבע, או לא, ודודי הרה"ג ישעיה נתן מלצר האריך בזה במאמרו הנרחב [קוצן הישר והטוב סי"א תשע"א], ועי"ש שהביא מחלק מהפוסקים שכתבו דבכל גוני הנתבע יכול לעכב, ושכן מבואר בספר התרומות ועוד כמה פוסקים, אבל בהרבה פוסקים מבואר להלכה שיכול הנתבע בכה"ג רק לטעון שרוצה זבל"א, וגם זה רק כשאין דיינים קבועים למקום, ועי"ש שהביא הרבה ראשונים ואחרונים שדנו ונחלקו בדינים אלו.

אבל לענייננו המשמעות בדברי המהרי"ק שורש נח שהוא מקור דין זה באחרונים, (הבאתי חלק מלשונו בא' מהתשובות הסמוכות), שיש בושת בזה שמחייב את אמו לבוא לדון עמו בעירו שלא בעירה, ובפשיטות עצם הטירחא והעיסוק בטורח ההגעה עד ב"ד זו היא הבושת שמבייש את אמו (וה"ה את אביו להפוסקים בדעתו), אלא שהיה לפרש באופן אחר דמה שכופה את אמו לבוא לב"ד שאינו ברצונה הוא הבושת לאמו.

אולם בלשונו שם "שאין לנו להבזות אמו להצריכה ללכת חוץ מעירה לדון ולערער" יותר משמע כהצד הקודם בזה שעיקר הביזיון הוא לכופה לבוא לעיר אחרת, וכן משמע להדיא בהמשך דברי התשובה שם במהרי"ק, דאין כפיה כלל על הבן לבוא לב"ד שהאם רוצה אלא אך ורק לבוא לעירה, ואחר שבא לעירה ידונו יחד בזבל"א כדין.

וז"ל המהרי"ק שם בהמשך התשובה, ולכן הנני גוזר עליך וכו' שתבא פה פו"יאה מקום אשר היא שם לרדת עמה לדין ואם הב"ד מפו"יאה אין ממוצע לך תברור לך אחד בעבורה

שביחא שאלות המצוות בהלכה

והיא תברור אחד בעבורה והשנים יבררו להם שליש רק שתדון פה פווי"א ולא תטרח את אמך כנגד דין תורתנו הקדושה עכ"ל המהרי"ק.

ובגוף דברי המהרי"ק יש לדון עוד האם סובר המהרי"ק שבכל נתבע בעירו של תובע אמרי' זבל"א כפשטות הפוסקים או שסובר כדעת התרומות וסייעתו שגם בעירו של תובע הנתבע אינו כפוף לזבל"א, אלא שסובר המהרי"ק דבזה יש כח לאם מצד שהיא אמו [עי' במאמרו הנחמץ של דודי בזה שזיינמיו לעיל].

ויותר מסתבר דהמהרי"ק אינו מחלק בין בן נתבע בעיר אמו תובע לסתם נתבע בעירו של התובע, דחילוק זה מנ"ל, ממ"נ אם נימא דיש בושט לאם לדון בפני דיין שאינו שלה, א"כ למה אמרי' כלל זבל"א (וכאידך צד דלעיל שאפי' הבן הנתבע רוצה לדון בעירה של אמו אמרי' הולכין אחר האם), ואם נימא דאין בושט לדון בפני דיין של בנה למה אמרי' זבל"א, ואילו לחדש דרך אחר שיש זבל"א אין לה בושט, הא מנא לן ומה ההכרח לחדש כן, ולכן יותר מסתבר שהמהרי"ק סובר בכל נתבע בעירו של תובע דאמרי' זבל"א.

(ובמאמר המוסגר אציין שיש בזה כמה דעות בפוסקים כמו שנתבאר ולא רק ב' דעות, דיש עוד כמה נידונים בפרטי הדין, כמו האם יכול הנתבע לבקש ב"ד באותה העיר אפי' הוא קטן מהב"ד שמבקש התובע, וכמו"כ לפי הצד שאינו יכול לסרב אם הוא רוצה לדון גם באותה העיר, האם אמרי' אז זבל"א, או שמא בכה"ג אין לנתבע זכות לברור כלל ועבד לוה לאיש מלוה, ויש צד שזכות הנתבע רק לבקש שיהיה הדיון בעירו שלו, ואילו זכות התובע לבקש באיזה ב"ד בעירו של הנתבע ידונו אותו דעבד לוה לאיש מלוה, אלא שצד זה לכאורה נדחה עי"ש, ועי' בכל דעות הפוסקים במאמר הנ"ל).

ולענין למעשה האם א' מבעלי הדין יכול לכופף חבירו לזבל"א תליא האם אחד מהם רוצה ב"ד קבוע ומקובל שבעיר, וכן החזו"א [סנהדרין טו ה'] נקט שתמיד יכול אחד מבעלי הדין לבקש זבל"א כל עוד שהתובע לא ביקש דיינים קבועים שבעיר, וכן הורה הגרנ"ק [ראה המאמר הנ"ל], וכן נקטו שאר פוסקים, אלא שהחזו"א נקט עוד שצריך שיהיה מנהג המקום מקובל להתדיין אצלם.

ולענין ניו יורק (ששם אירע הנידון בזה) דעת האג"מ [מו"מ ח"ג ג'] שאין שם ב"ד קבוע ומקובל שבעיר, ויתכן שמאז השתנה המציאות בזה בניו יורק, והשבט הלוי [מ"ה ריב, מ"ח עב] כ' דהתאחדות הרבנים מקרי ב"ד קבוע להקהילות שתחת ההתאחדות.

[עי' בכל פרטים אלו במאמר דודי הנ"ל ושם הדברים מדויקים יותר ומפורטים יותר הן בהיקף הפרטים והן בהיקף שרשי הדברים והדעות, וכאן אינו אלא מורה מקום לשם].

ויש לציין עוד שלפ"ד הכת"ס יו"ד קח שחולק (אליבא דמהרי"ק) על הרמ"א, יעוי' בדבריו שמשמע שם דמה שסובר שאין הולכין אחר האב בזה דלא כהרמ"א, איהו מיירי בזה אפי' בעיר אחרת שבושתו של האב גדול יותר לטרוח ללכת לב"ד שבמרחק וכ"ש בב"ד שבעירו

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

(ע"ש במ"ש בדעת הרמב"ם אליבא דהכנה"ג ודוק), ולפ"ז מתיישב דגם הרמ"א לא מיירי אלא לענין שהבן רוצה לדון בעיר אחרת אבל בעירו של האב אין הולכין אחר האב בלבד, והכת"ס חולק רק לענין עיר אחרת, דבאותה העיר אין מחלוקת כלל.

ועי' בני חיי לבעל הכהנה"ג חו"מ ח"א עו שהביא מנהג מקומו לענין דינא דהולכין אחר הנתבע אם מבקש לדון סמוך לעירו בתוך ג' פרסאות, וענין ג' פרסאות הוא ע"פ רשב"א ופוסקים, ואולי ה"ה לדידן בשיעור מרחק הליכה של ג' פרסאות כנגדו בנסיעה דהיינו נסיעה של רט"ז דקות (מינוטין), ומ"מ יש לדון בכל מקרה לגופו, כגון במקרה שיש ב"ד קבוע בעיר ורוצה בב"ד קבוע מחוץ לעיר ובאופן שרוצה בגדול מחוץ לעיר ויש קטן בעיר או אפכא.

ויש לדון האידנא מה שנוסעין במונית (TAXI) שלפעמים הוא קצר יותר לעיר אחרת במונית מהליכה שאדם רגיל עשוי ללכת בתוך העיר או ג' פרסאות סביבות העיר, וגם אין מורגש כ"כ צער וטירחא בנסיעה כזו, אע"ג שגם בזמנם היה רכיבא ואפי' גמלא פרחא אבל כאן שונה מגמלא פרחא שהי' בזמנם שהי' בו צער נסיעה, וגם אינו חריג מדרך בני אדם כמו שהי' אפשר לטעון על גמלא פרחא, (ועכ"פ בזמן המהרי"ק ובמקרה שמדבר לא מדובר על אפשרות כזו של גמלא פרחא אלא רק הצטערות גמורה וטירחת טלטול), ומכיון שכל דינו של המהרי"ק הוא מסברא של טירחא של האם לילך אחר הב"ד, יש לדון כשרוצה לדון במרחק נסיעה קצרה במונית שאינו טירחא חורגת כלל.

ויש מקום לומר שעכ"פ בנסיעה קצרה א"א לכפותו, ויתכן ששייך לצרף בזה גם מ"ש האחרונים שבכל ספק הדרי' לדינא דהולכין אחר הנתבע, אלא דהשיעור אינו ברור, האם רק ג' פרסאות ממש סביבות העיר או כנגד שיעור ג' פרסאות בהליכה כך בנסיעה עה"ד שנתבאר, ויש לציין בזה מה שכתבו הפוסקים לענין הנוסע ברכב כשיש דברים שצריך להמשיך בעבורם ד' מילין.

האם מותר ללשף חיות מחמד בשבת

הבעל

חי הוא מוקצה ולא הותר לדדות או לדחות (כמבואר בשו"ע הפרטים בזה) אלא רק מחמת צער בע"ח באופן שיש צורך לבעל חי, וגם זה רק באופן שאינו טלטול גמור, אבל בלא צער בעלי חיים לא הותר שום טלטול.

מקורות: או"ח שח מ, ע"ש במ"ב דאפי' הפסד ממון אינו בכלל ההיתר, וכ"ש הא. ואע"פ שלחלק מהפוסקים נגיעה בלא טלטול מותר במוקצה, מ"מ נגיעה המביאה לידי טלטול נקטו הפוסקים למסקנא דאסור כמ"ש במשנ"ב הל' יו"ט לגבי ביצה ועוד. ועי' שא לגבי מנורה.

אשה שילדה נפל שאינו יכול לחיות כיצד יש לנהוג

יש

לפנות לחברא קדישא על מנת לנהוג כקבלת הגאונים לעשות מילה לפני הקבורה להסיר חרפתו, ועושין קריאת שם לזכר שיזכה לתהח"מ.

ואין אומרים נוסח צידוק הדין וקדיש ואין מספידין.

ואין עושין תנחומי אבלים ועמידה בשורה.

ומנהג ירושלים שאין מגלים את מקום הקבורה למשפחה.

וכן נוהגים שלא לעשות לו הזכרת נשמה.

מקורות: קבלת הגאונים וכו' או"ח תקכו י, יו"ד רסג ה ועה"ש שם אות יז, וצידוק הדין והספד יו"ד שדמ ד.

מש"כ על תנחומי אבלים יו"ד שנג ד.

ועוד מנהגי קבורה בנפל עי' בגשר החיים דף קיז ובשאר ספרים וראה עוד מאמר נרחב (בעיקר על מנהגים בקטן) מבעל נטעי גבריאל באור ישראל כד.

בגדים שהיו במכונת ייבוש או כביסה בתהליך בכניסת שבת האם הם מוקצה בשבת

אמנם

יש אוסרים בזה, אך המקיל בזה יש לו על מי לסמוך מכיון שיש מתירים בזה ויש הסתברות לתלות היתר באופן זה לדעת אותם רוב הפוסקים הנזכרים בתשובה הקודמת (רוב מתוכם מלבד האג"מ).

מקורות: לדעת הגריש"א האוסר בתשובה הקודמת לגבי בגד רטוב העומד להתייבש בשבת יהיה אסור גם כאן, ראה ארחות שבת יט שפה, ולדעת המתירים בתשובה הקודמת אמנם האג"מ או"ח ח"ה כב אות לח אסר כאן מפני שהמכונה משמיעה קול, והיא אסורה לשימוש בשבת, ולפי דעה זו עכ"פ במכונה שקטה יהיה מותר, אך הגרשז"א צידד להקל בזה ולא חילק, ראה ביאורים ומוספים על המשנ"ב שח אות סג, ובארחות שבת שם משמע שנוטה להקל בדעת הפוסקים המקילים בנידון בתשובה הקודמת, ואכן לגבי התשובה הקודמת מצינו רק להאג"מ שהזכיר את החילוק שהוא דוקא באופן שאם תלה הבגד מדעתו לייבוש מבעוד יום, ויתכן שיש בזה שייכות לחומרתו לענין זה ע"פ דברי התוס' המובאים בארחות שבת שם שהדבר תלוי במה שייחד את הדבר בבין השמשות וס"ל שמכונה כזו חשיב כייחד לצורך איסור בבה"ש, ולכן גם אם לא תלה חשיב שייחד למצב של איסור (בגד רטוב במים שהוא איסור טלטול) את הבגד, ושאר הפוסקים שלא הזכירו שצריך שיתלה לייבוש אפשר שייקלו גם בזה.

ומ"מ מכיון שיש כאן ב' צדדים להחמיר (סברת הגריש"א וסברת האג"מ) אינו ראוי לכתחילה להקל בזה בלא צורך.

בשנעשים עבודות שיפוצים בשירותים והדבר מורגש באופן קלוש בחלקים מהמבנה האם אסור לברך שם

יש

מקום לצדד שאם הוא ריח קלוש שאינו מפריע לאנשים כלל ורק מי שיודע שיש שיפוצים יודע שהוא מהשירותים אינו אוסר.

מקורות: לגבי מיני ריח רע כ' הפוסקים (הנו"כ ברמב"ם והשו"ע והו' במשנ"ב סי' עט סקכ"ג) ששיעור הריח הרע הוא כל שבני אדם מצטערים ממנו, אבל לגבי צואה הוא אסור גם בלא ריח רע, כמבואר במשנ"ב בכ"מ [ראה שם סקכ"ה וזה"ל ד"ה דינס וד"ה לואת] ע"פ הש"ע סי' פב, אבל לגבי ריח רע בחדר אחר שהוא מדרבנן וקל יותר ואפי' מצינו לגבי אדם שאינו מריח הקילו בזה מעיקר הדין במקום הצורך [עי' משנ"ב סי' עט סקכ"ה], יתכן שהקילו כשאין ריח שבני אדם מקפידים עליו, דעיקר החומרא לגבי צואה שאוסרת בכל גוני (באופן שאין

שביחא שאלות המצוות בהלכה

ריח) הוא בצואה לפניו באותה הרשות, דהרי אם הצואה מלאחריו בהפרש ד"א ממקום שכלה הריח לא מחמירים ותולים הדבר בריח, וכן ברשות אחרת תולים הדבר בריח (להרא"ש אפי' לפניו ולהרשב"א עכ"פ באינו לפניו), ולא אמרו שבצואה אין הריח נפק"מ אלא רק באופן שהוא ברשותו או לפניו [כל מ"ד לפי הכללים דלילה, היינו לענין כשרואה אותה והיא נרשמת אחרת להרא"ש (עי' סי' עט ס"ב) או מוך ד"א נרשמת אחרת כשאנו רואה אותה להרשב"א, או מוך ד"א נרשמת אחרת לכל דעה מה דאית לה (אבל הדעה שהמחיצה מפסקת בפני ריח אפי' הריח עובר ממנה לא נפסקה להלכה כמ"ש המשנ"ב עט סקט"ז)], דאל"כ מהו השיעור בזה, וכיון שראינו לענין ריח רע אחר שהשיעור כל שבנ"א מצטערים, א"כ גם לענין צואה היכן שנתנו שיעור לענין ריח יש לומר שזהו השיעור שניתן, (ויש להזכיר בזה לפום אורחא שיש דעות בראשונים שלא נפסקו להלכה שגם בהפחה באופן האסור [שהוא ר"ר שאין לו עיקר] אינו אסור אלא בזמן הפחה, ועכ"פ גם לדידן כ' הבא"ח שאם אין בהפחה ריח אינו צריך להפסיק אפי' בהפחה שלו, ואולי גם בזה יש לומר דהשיעור הוא כל שדרך בני אדם להצטער, וכאן יותר מסתבר לומר כן מאחר שאין כאן צואה כלל), אך לא ראיתי דבר מפורש בזה.

האם יש אבלות לאחר מיתת נפל

אין

אבלות אלא על בן קיימא, דהיינו מי שחי ל' יום בלא ריעותא (כגון שלא היה ידוע עליו שלא כלו חדשיו או שהיה לו מום), או מי שידוע בו שכלו לו תשעה חודשי הריון, שבזה האחרון מתאבלים עליו גם אם מת ביום לידתו, וכיום רבים נוהגים גם אם מת אח"כ אם היה בעל מום מסוכן מעיקרא שלא להתאבל.

מקורות: אין אבלות וכו' ביו"ד שעד ח, ומש"כ על מי שחי ל' יום מדין הגמ' והפוסקים הוא רק שאין ידוע עליו שהיה בן שמונה אלא ספק, דאילו היה ידוע שהוא בן שמונה גם אם חי ל' אין מתאבלין עליו, ואמנם כבר כ' הראשונים שהיום נשתנו הטבעים לענין פרט זה של ח' חודשים, אולם גם בזמנינו אפשר להצביע על מומים מסויימים שאינו חי בהם, ונוהגים לא להתאבל בזה, וכן אם אפשר להצביע על העובדה שחסרון החדשים גרם למותו הסופי יש מקום לומר שגם בזמנינו אי"צ להתאבל, והמנהג להקל הרבה בעניינים אלו כי כיום גם טריפה יכול לחיות במשך זמן ע"י שכלולי הטכנולוגיה ויש בזה הוראה מפוסקי זמנינו שלא נחשב בן קיימא עי"ז.

(לענין מת ביום ל' גרידא הוא נידון בפוסקים עי' ב"י וב"ח וש"ך יו"ד שם).

בגדים שהיו מלאים מים בכניסת שבת והיו אמורים אז בטלטול האם נאסרו לאחר מכן כל השבת בטלטול

יש

לדעת שלא כל בגד נאסר בטלטול אא"כ מקפידים עליו דהיינו שלא רוצים שיהיה שם מים (ראה שא"מ ו"א ו"ב), וכן אם אין לו בגד אחר מותר בטלטול (ראה משנ"ב אות קסב), וכן טלטול על ידי שני בני אדם מותר.

ומ"מ במקרה כזה שנאסר בטלטול בין השמשות, להמשנ"ב נאסר בטלטול כל היום, והחזו"א חולק ומתיר לטלטלו אם יש צורך, ואפילו לא דוקא צורך לבישה.

ומ"מ דעת רוב פוסקי זמנינו שאם הבגד היה מעיקרא אמור להתייבש במהלך שבת לא נחשב שהוקצה לאיסור בבין השמשות מותר בטלטול (עכ"פ אם תלה מדעתו הבגד מבעוד יום), ויתכן שהחזו"א אמר דברו רק באופן כזה.

(ולענין בגדים שבמכונת כביסה שלנו נדון בתשובה נפרדת).

מקורות: משנ"ב שח אות סג, ארחות שבת יט שפד.

ומש"כ על טלטול ע"י שנים ראה ארחות שבת שם, ושם ג"כ יבואר בשם הגריש"א למה נחשב אתקצאי לאיסור אף שהיה מותר ביה"ש בטלטול על ידי שנים כיון שאינו דרך טלטול.

מש"כ על רוב הפוסקים כ"ה הגרמ"פ והגרשז"א והמנח"י והשבה"ל ומש"כ בסוגריים עכ"פ וכו' הוא מאג"מ, והקוב"ש והגריש"א חולקים, ראה ציונים ומ"מ לכ"ז בביאורים ומוספים סי' שח שם, ויתכן שהגר"ק שכ' שהחזו"א חולק על המשנ"ב פירש דברי המשנ"ב כהקו"ש והגריש"א (וראה ארחות שבת שם הע' תקסה שהבין היתר החזו"א באופן שעומד להתייבש).

ולענין אם לא תלה את הבגד לייבוש לדעת שאר פוסקים המקילים בזה, עי' בתשובה הבאה לענין בגדים במכונת ייבוש.

אם כי המקרה שהחזו"א עסק בו היה על בגדים שנתלו לייבוש.

מי שיש לו שני אפשרויות שיוכל להעדיף אחד מהם אם לקרוא ק"ש בפעם הראשונה בברכותיה או עם תפילין מה עדיף

נראה שתפילין קודם.

מקורות:

שכן הקורא ק"ש בלא תפילין נזכר בגמ' ושו"ע כאיסורא, ולקרות בלא ברכותיה על אף שצורת התקנה מתחילה כך היתה מ"מ לא נזכר בגמ' ושו"ע כאיסור, ואדרבה במקום הצורך שלא להפסיד זמן ק"ש או תפילה בציבור התיר ברמ"א לקרותה שלא בברכותיה ועכ"פ להרמ"א אפי' במקום ספק שמא לא יקרא בזמנה מותר לקרותה שלא בברכותיה, וגם הגר"א עד כאן לא פליג אלא התם בספק.

ואמנם יש דעת הגאונים (הובא בביה"ל) על ברכות דמעכב, אבל דעה זו לא נפסקה כלל.

האם מותר לחלק לילדים פרם או ממתק באבות ובנים בשבת

ממתק

בודאי מותר, ופרס יש עניין לומר במפורש שלא יחול הקנין בשבת, אך מעיקר הדין יש מקום להתיר גם בלא זה אם זה נצרך בשביל שהילד ילמד, מכיון שהוא לצורך מצוה.

הנוסח של המתנה לא יהיה שהקנין יחול לאחר שבת אלא שלא יחול כעת קנין.

מקורות: לגבי אוכל ראה שכג, ולגבי מתנה וצורך מצוה ראה שו"ס ק"ו ולגבי לימוד קטן אם נחשב מצוה ראה בשו"ע סעיף הנ"ל, ולגבי העצה שלא לזכות ראה ר"י אסאד או"ח פג.

לגבי הנוסח ע"ע או"ח תקלט ז ודוק.

ילדים שקבלו ממתק מאבות ובנים האם מותר להם להחליף את הממתק בשבת על ממתק אחר

להחליף עם אחרים יש בזה בעיה ולהחליף עם ההורים לכאורה מותר.

מקורות:

להחליף עם אחרים ראה שכב ו וכן בבה"ל שם, ושלח ה ברמ"א
לענין זוג ופרד, ושכב ג, וכן הורה הג"ר זבולון שוב בכת"י שתח"י,
ולענין עם ההורים מכיון שזה ברשותם, ראה שכב שם, וכן כמדו'
שהבנתי מפי הגר"ע פריד.

מי שלא השלים קביעותו במקרא ביום האם ישלים בלילה או למחרת

יקרא בלילה.

מקורות:

לדין שלא קיבלנו קריאת מקרא בלילה כאיסור מן הדין, זה ודאי
שעדיף דבר שהזהירו עליו בגמ' עירובין סה א וש"ע יו"ד רמו
ואו"ח רלט מדבר שלא נזכר לא בגמ' ולא בשו"ע אלא בספרי
הקבלה (ועי' מ"א ומ"ב סי' כה וכאן היה מקום לומר דאין זה חולק
על הגמ' וק"ל ואעפ"כ החיוב המוסרי עליו יותר גדול להשלים
היום), ובמדרשים מצאו לו רק רמז, וכ"ש למי שיש לו קביעות ולא
אמר בלי נדר דזה בלאו הכי מחויב כמ"ש המ"ב ע"פ נדרים ח אבל
גם כשאמר בלי נדר.

חילקו לילדים בליל שבועות בקבוקי שתיה סגורים האם ביום טוב זה יותר קל משבת

בכמה סוגיות מבואר דתיקון כלי ביום טוב לא הותר אפי' לצורך אוכל נפש, ולכן
הנוהגים שלא לפתוח בקבוקי שתיה בשבת ינהגו כן גם ביום טוב.

ומ"מ מי שסובר שמעיקר הדין מותר בשבת לפתוח א"כ יום טוב הוא יותר קל, מכיון
שלדעת חלק מהראשונים אפי' מלאכה גמורה של עשיית כלי באוכל נפש איסורה הוא רק
מדרבנן.

מקורות: סוגי' דשפוד שנרצם וסוגי' דבקעת ועוד סוגיות ולענין מה שכתבתי בסוף על
מלאכה לאו"נ ב"ט, עי' ב"י וש"ע או"ח תצה.

שביחא שאלות המצויות בהלכה

אע"פ שיש הלכה ואין מורין כן לענין שפוד בר"ס תקט מ"מ יש להחמיר בזה כמ"ש המשנ"ב שם, ואפי' להרמ"א לא הקיל אלא בשפוד שנרצף ולא בדבר שהוא תיקון גמור כמ"ש המשנ"ב שם.

השלמה לתשובה על פתיחת בקבוק ביום טוב

אע"פ שיש הלכה ואין מורין כן לענין שפוד בר"ס תקט מ"מ יש להחמיר בזה כמ"ש המשנ"ב שם, ואפי' להרמ"א לא הקיל אלא בשפוד שנרצף ולא בדבר שהוא תיקון גמור כמ"ש המשנ"ב שם.

אם נשפך שתיה על השלחן בשבת האם מותר להעבירו עם סמרטוט

מותר, אף אם נשפך על מפת השולחן.

יזהר לנגב בקלות וברכות להסיר את המים משם ולא לנגב בכח או בדוחק לייבש את זה כמו ביום חול.

רק

לגבי שימוש בנייר לניגוב מוחלט, נחלקו הפוסקים אם יש בזה סחיטה ונוקטים להחמיר מחמת חשש דאורייתא וגם בו ללהשתמש בקלות וברכות ולא בחוזק ובדוחק, אך יכול לתת את נייר הטישו להישאר ולשאוב מעצמו מה שיכול בלי דחיקה של יד אדם.

מקורות: או"ח סי' שב ס"ט ומשנ"ב אות ס, ועי' סי' שכ סי"ז, (ועי' בהרחבה מה שכתבתי בתשובה ד"ה האם מותר להרטיב משקפיים בשבת במים ולנגבן).

לגבי נייר ראה אג"מ וס' ארחות שבת וס' וביום השבת ושו"ת עם סגולה שלי ועוד ואכמ"ל.

הבן שלי הקטן מברך בנוקר על ציצית שהוא ישן לבוש בה בלילה

האם אני מחוייב למחות בו

מחוייב למחות בו אבל יש לדאוג לכך שהוא יהיה מודע לשיטות בנושא ולהכרעת הפוסקים.

לא

מקורות: הנה דעת המחבר בסי' ח סט"ז שבאופן כזה צריך לברך, ואמנם הכרעת המשנ"ב בזה שלא לברך כיון שי"א (בסי' יח) שלילה הוא זמן ציצית ולא היה ספק בברכה, מ"מ כ' האחרונים דאין דין מחאה כשיש לו פוסק לסמוך עליו [הוצא נספר דבר ספר והיינו מלמד דעה שהפקעה מהלכה כמוזן ופשוט], וע' רמ"א בחו"מ סוף הל' דיינים.

והנה הילד מחוייב מדרבנן במצוות, בין אם החיוב עליו או על האב (מח' רש"י ורמב"ן

שביחא שאלות המצוות בהלכה

ותוס'), וקי"ל לדידן שברכה לבטלה דרבנן, נפק"מ לספק ברכה לבטלה, בפרט שיש כאן בענייננו גם דעת החינוך [שיכול לזכך מספק מיוזם אס רוסה], ואכמ"ל הובא בנשמ"א, על אף שהחינוך לא נפסק להלכה, מ"מ א"צ לבוא לזה בניד"ד לזה כי גבי הקטן הוה ליה ב' דרבנן במקום שיש לו פוסק לסמוך עליו לברך על הציצית.

ומ"מ אין לטעון שהאב פטור מלחנכו בפרטי הדינים, דזה אינו עי' בריטב"א סוכה ב, ורמ"א או"ח סי' יז ג ודוק.

הלכך ליידע וללמד אותו בודאי צריך שזהו עיקר ענין החינוך וגם צורת ולמדתם אותם (וע' קידושין ל ויו"ד סי' רמה), אבל אם רוצה לנהוג כהמחייבים בברכה הרשות בידו, ואין אביו מחוייב לעמוד נגדו ולעכבו מדבר זה, שכן גם אם היה גדול ונוהג כדעות אלו לא היה מחוייב למחות בו, גם אם הוא בור ולא הגיע להוראה כיון שנוהג כאתם הדעות.

ולגוף דברי המחבר שמחייב לברך בישן בטליתו בלילה, ולכאורה דבריו הם רק כהסוברים שאין דין ציצית בלילה כלל, וצ"ע שבסי' יח הביא המחבר ב' הדעות בזה (אם פטור כסות לילה או בלילה או בכסות המיוחד ללילה) ושם לא הכריע, ואולי יש ליישב דהמחבר צירף את הצד שבשינה כיון שאינו מכוון למצוה אינו יוצא ידי חובה (עי' בזה בבה"ל סי' ס"ד ושו"ת מנחת שלמה ח"א סי' א ועי' קובץ שיעורים כתובות אות רנ), ואע"ג שבישן בטליתו ביום לא מיירי המחבר שיטרוך לברך אחר כך, אפשר שלא הקיל אלא בצירוף שתיהן, דהיינו גם שינה וגם בלילה.

ואמנם במנחת שלמה שם חשש שאם אינו מקיים אז מצוה עובר איסור להשיטות המחמירין בבה"ל שם, אבל יש לומר דהמחבר לא חשש לזה, דלא אלים חסרון כוונה להטיל עליו איסור ללבוש הבגד כיון שהוא עשוי בכשרות, ומעין זה מה שאין איסור "אינו זבוח" ואבר מן החי באכילת בשר שנשחט כדין, ורק לענין ברכה בצירוף מה שהוא לילה החמיר המחבר.

האם בשכורע ג' פסיעות בסוף שמונ"ע יכול להוסיף עליהם או לעשותם מרווחים

להוסיף

על הפסיעות אסור משום יוהרא, ואם עושה שש פסיעות בדיוק יתכן שאין יוהרא, ולגבי לעשות ברווח הפוסקים כתבו לעשות בצמצום, ומנהג החזו"א היה לעשות ברווח.

מקורות: או"ח קכג ג ד ומשנ"ב ובה"ל, ולגבי להוסיף משמע מל' הש"ע דהאיסור אינו מצד הדין, ולכן מאחר שכמה פוסקים כתבו ו' פסיעות יכול לסמוך עליהם, אולם מאחר ולא נהגו כן כלל בשום מקום לכאורה אינו נפטר מיוהרא הנוהג כן, אבל מאחר ויוהרא קיל בזמנינו כמ"ש בכתר ראש בשם הגר"א ע"ש לכך לא סתמתי להחמיר בזה, ויש לציין דעיקר היוהרא שבמוסיף בפסיעות המבו' במ"ב שם אין בנוהג ו' פסיעות.

האם המספר של ג' פסיעות בסוף שמונ"ע בולל את הפסיעה הסופית שמשווה את הרגליים

להמשנ"ב

הפסיעה השלישית היא שמשווה רגל שמאל לרגל ימין ולהחזו"א הפסיעה השלישית היא כקודמותיה שמתרחק עוד, והפסיעה שמשווה את שני הרגליים היא רביעית ואינה ממנין ג' הפסיעות.

מקורות: משנ"ב קכג סקי"ג ודינים והנגות חזו"א ד יט.

בשכורע בשמונ"ע לאחר שפסע לצדו האם בשכורע מטה לימין ושמאל של היכן שעמד בשמונ"ע או היכן שעומד עכשיו

היכן שהוא עכשיו.

מקורות:

כ"ה הפשטות, ואחרת היו צריכים הפוסקים לפרש, וגם לא נראה שהמנהג לעשות לפי המיקום המקורי, וכך נראה מטעם שהביא המשנ"ב צו סק"ט בשם האחרונים, וגם לטעם הרמ"א והלבוש שם כך נראה יותר.

האם אפשר לעשות קידוש לבנה ביום כשחושש שאם לא יקדש עכשיו יעבור זמנו ולא יספיק לקדש

לכאורה לא.

מקורות: מכיון שהוא מדין יאותו שהוא לעיכובא כמו שנתבאר לעניינים
אחרים, ראה בה"ל או"ח תכו, א.

ומיהו כ' החזו"א והקה"י והגר"ק ועוד שאפשר לברך על נר הבדלה כשיש חשמל (ראה
ביאורים ומוספים סי' רחצ סקי"ג), ושם יש ג"כ דין יאותו, ומ"מ לברך ביום ראשון על הנר
לא עלה על הדעת, ויתכן שנר עם חשמל נחשב מצטרף לאור לענין תוספת אורה כמ"ש
הפוסקים לענין יו"ט (ראה שם סק"ה), או שצירפו גם דעות המתירים בהבדלה לברך על
חשמל ראה שם, וזה ל"נ דא"כ בקידוש לבנה על מה סמכו כשיש חש'.

ואולי י"ל משום דבנר לא בעי' יאותו ממש עי' רחצ ג, אלא שקצת דוחק לומר דלבנה
חמורה מנר לענין יאותו בדיעבד, ועי' תכו ריש סק"ג.

ציבור שבאו לקדש את הלבנה ולא עלתה בידם האם יש בזה משום סימן רע

כן.

מקורות: ראה פ"ד דברכות ש"צ שטעה וכו', ובספ"ג דסוכה הא למה זה
דומה וכו', ובתענית שבחו של ציבור היכי דמי וכו', ועי' עוד יומא
עו ע"א מי שיש לו חמשה בנים וכו', וראה ישעיה א.

השלמה לתשובה לגבי סימן רע בשאין לבנה לקדש

בבאר היטב סי' תקפ סק"ט כתב פעם אחרת אירע שבחודש אחד לא היה אפשר לראות
הלבנה בחידושה ולקדשה מחמת שהיה יום מעונן וערפל וגזר רב אחד תענית וכתב
בתשובת שבו"י ח"ב סי' י שאין לו על מה לסמוך לטרוח את הציבור בתענית עי"ש עכ"ל
הבאה"ט, ועכ"פ לכו"ע יש לומר שיש בזה סימן רע.

השלמה לתשובה אם יש סימן רע כשהלבנה נתכנסת בשבאו לקדשה

במשנ"ב סי' תכו סק"ד בשם מגיד מישרים (שיר השירים) סימן זה יהא בידך בחודש שתברכו ברכת הלבנה במוצ"ש תמצאו הצלחה וכשתתכסה ותתעלם ולא יוכלו לברך אותו החודש לא יהיה מוצלח ח"ו עכ"ל.

אין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים ללא שאלת חכם.

אין התחייבות להשיב לכל שאלה המתקבלת, עקב העומס.

לתמיכה בהוצאות המערכת ניתן באמצעות כרטיס אשראי בקו שכיחא 03-6703-111 שלוחה 5